

FS

4392

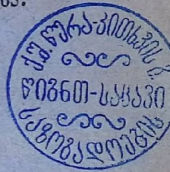
4291
ქართული პოეტის წერა-კითხვის სასოგადოების გამოცემა, № 12.

2-12° 396

თ ხ ვ ყ ლ ე ბ ა ნ ი

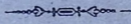
K 11.318
K 2

რ. დ. ერისთავისა.

ლ ე მ ს ე ბ ი

ნაწილი II

ტფილისი

1890 წ.

805

ქვეყნის უნივერსიტეტი

„ქართული შორის წერაპუცისვის საზოგადოების“ გამოცემა. № 12.

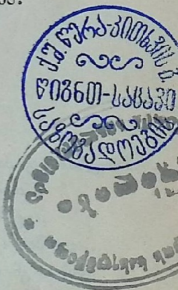
899.962.1-1

თ ს შ ყ ლ ე ბ ა ნ ი

თ. რ. დ. ერისთავისა.

ლ ე მ ს ე ბ ი

ნაწილი II

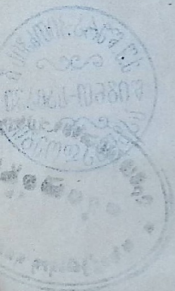
ჩ. 11 318
2

ტფილისი

1890 წ.

ა. ბ. ვ. გ. დ. ე. ვ. ზ. თ. ი. კ.

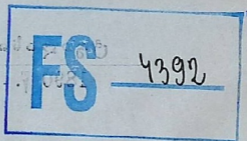
საქართველოს რ. ბ. ს.

0 8 0 8 8 2

11 სექტემბერი

Дозв. Цензурою Тифлисъ, 20 Января 1889 г.

Тит.-Лит. К. I. Месхива и С. А. Полатеева.

110, 111 г. (19x12), 405,

ქოროღლი

(ხალხური ლეგენდა)

ქოროღლი სასულ-განთქმული მოდის და მოიძიერისა;
 შეუზოვარსა, ძლიერსა არ ეშინიან მტერისა....
 წინ შეეკნა ვიღაცა, თოფი ჭკიდია მხარზედა,
 არ მოერიდა ქოროღლის, თუხი არ გადას განზედა....
 ეწეინა ძლიერ ქოროღლის თამაში ქცევა მგზავრისა,
 აენტო, გულში გაივლო, ამოურა მისი ჯავრისა....
 მაგრამ ჯერ ჭკითსა უცნობსა, რაზედ თავსებობს ივია...
 ან რა რკინაა, რომ იმას ზედ მხარზედ გადაუვიდა?...
 მგზავრმა არ გასცა პასუხი, მოიგლო თოფი ხელშია,
 ჭკრა უორანს, სული გაუფთხო, გაჭკლიჯა შუა წელშია....
 თავს ხარი ეცა ქოროღლის პირველად, რაც კი მოხიდა....
 გაიგო, თოფი რისთვისაც, რა მოსახმარებ უოფილა...
 მაშინ წარმოხტევა გაუ-კაცმა სიტყვა სწორი და მწარეა:
 „ავი და კარგი გასწორდა, გასწორდა მთა და ხარია!“...

რაზე მიწერები უეენო?

(წასსული. საუკუნოების ამბავი)

რაზე მიწერები უეენო?—ვიბრძოდი ქართულის ჯარშია, დღეს შენი ტყვე ვარ, ხელთ დაგჩი, რაკი დაგიტერ მხარშია... მამულისათვის ვიბრძოდი, რაში შემწამე დალატი?... შენი რა მმართვეს, უეენო, თავს რომ მადგია ჯალათი?... მე რჯულისათვის ვიბრძოდი, სხვა რა შემწამე ვია?... რჯულს არ შევიტვლი, უეენო, არ მოკვდეს ჩემი თავია. ამისთვის—თუ გი გტონია—შენა ვარ მოსაკლავია, „თვლი მომთხარე ვისრიდგან“, მომჭერ თუნი და მკლავია, მაგრამ უელს გიწვე, უეენო,—შენი შვილების ღსენსა,— ისინე ჩემი გვდრება: დღეს მე ნუ მომიჭრი ენასა,— მინდა მოკითხვა შეეთვალო, ვილახარაკო ქართული, ვადიდო იესო ქრისტე, რჯული ენასთან შართული.

„ქალი-აყვანა“¹⁾

(ლაბინდა)

შილდის და უვარლის საშუალ პაწა გორა დგას ქუთრათა, გაზავსულია, მინდვრები ამწვანებულა ტუტათა,

1) „ქალი-აყვანა“ ერთს პატარა გორასა ჰქვიან და მდებარებს თელავის მაზრაში, სოფელს შილდასა და უვარელს შუა.

ცხვარი გრილოში იცოხნის, დაუწილა სის ძიქს ჯგუფათა,
ამათი მწეპსიც იქვე წევს, მოლი აქვს ნოსად²⁾, სუფრათა.

აგერ მასლობლად გოგონაც ჭმწეუქსავს ოცამდინ კრავებსა.
დანავარდობენ ბატკნები, შავ-თვალა იგრესს კავებსა,
თავს თუ აწონებს იმ მწეუქსსა, შიგ თვალში უურის თვალებსა,
ბგელმა რომ გრავი მოსტაცოს, ნეტა ვის დაბრალებსა?...
ბიჭი აენტო შმაგივით, თვალები დაბრალა,

წამოჯდა მარჯვედ, სალამურს ჩაჭბურა, ჩააწკრიალა,
ჩაკაკანა სმა-ტკბილად, სევდის სმით შეაზრიალა,
შავ-თვალას გული მოუკლას, გონება გაუტიალა...

მერე უძრასა დიაცსა: „მოლი აქ დავსსდეთ სწორათა,
გულის ჭირბიე, აქ მოლი, ცსოჩსაც ცსორი ჭყავს ტოლათა,
მეუო ამდენი ობლობა, ნულარ დამაგდებს ობლათა,
თავს ვანაცვალეს შენს მზესა, ოღონდ წამამეუ ცოლათა!“.

თავი ჩაღუნა გოგონამ, ჩაილიმილა დარცხვენით,
თავი არიდა ღომ-გულსა, იცქირებოდა მარცხენით,
მერე მიუგო შავ-თვალამ, სიამოვნებით არ წყენით:

„მეტ შენს ცეცხლში ვარ, ბეჩავო, თუ შესძლეს, ამ ჭირს
დამსსენი...“

თუ ამივიდეს ზურგზედა, თანაც დაუკრამ სალამურს,
ძოდანდელებრივ ტკბილს სმასა, გულის სალადოს, საამურს,
ისე ამიუვან ამ გორზედა,—მაშინ მე თავი არა მშურს
შენდა გულისა წამლათა, შენი ცოლობა მაშინ მწეუქს“...

...სამათი იუგბოღეწამ მსგულიტო თიგიტფობიე

2) ნობი — იმერეთში ხალიჩას ჰქვია.

ბიჭმა მოიგდო ზურგზედა გოგონა, როგორც კრავია,
თან საღამურზედ დაუკრა, რაც ტკბილი დასაკრავია,
დაუკრა გოგოს საამო ხმა, გულის მოსაკლავია,
შეუდგა ჰაწა გოჩასა, არ მოჭლავია მკლავია....

მიდის და მიდის ნელ-ნელა, უძგერს და უძგერს გულია,
ძალზედ მიიწივს რეკითა, მუხლებში მოქანტულია;
გაფურდა სვითქში, გადმოხდის ოთელისა ნაკადულია,
შემძიმდა ტვირთი ძვირ-ფასი, უწუხს ობოლი სულია...

ავიდა წვერზედ, გადმოსუა გოგონა, პირ-მზე ნათელი,
მაგრამ თვითონ კი ვერ იძვრის, როგორც ნაცემი, ნათელი,
როგორც უღონო, უძღური, კელარა ჭსუნთქავს ჯან-ძთელი,
გაჭკვარდა სული ბეჩავსა, გაქრა როგორც რომ სანთელი!...

იქვე დგას დღესაც ის გოჩა, თითქოს მინდვრების
მტკეელა,
„ქალი-აყვანა“ წადაჩქევს, რადგან იმ მწუემის მკვლეელია;
იქ, ახლო-მასლო სოფლებში, სუეველა ამის მთქმელია,
ასე გავიგე ვეელასგან, ამბავი ძველის-ძველია.

თ ი ნ ი ა ს მ ა მ ი თ ა დ ი

მამითადი ჭყავს თინიას, — დღეს არის ამის ღსინია,
ცბრუტივითა ტრიალებს საწყალბელი თინია!...

× ქვივი-ოხეკს, ბეჩავს თინიას ჭყავს ერთად-ერთი შვილია,

ჰაწია წვითა და დავკით, ვაებით გამომსდილია.
 დღის მესრე იყო, მოუხნეს ერთი დღის მიწა ნალში,
 მავრამ სათესლე გაჭირდა, — არ გასლდათ საკუჭნაოში!...
 ჩამოითსოვა თინიამ ორთლი მუჭა სორბალი,
 მოთესა, უცებ ზღვა გასკდა, შიგ დატრიალდა ღვთის თვალი,
 თავთავმა თავი დახარა, ყველამ გალესა ნამგალი,
 თინას კი გული უსკდება, ვინ მისცა იმას მომძვინვარე?...
 თუ სანახევროდ სხვას მისცა, რაღაა გასაუოფელი?
 თუ არა, ღონე არა აქვს, მისი ღონეა სოფელი...
 ჩამოუარა სოფელსა, სთქვა: „უკელას დაველრიჯები“.
 დილა-ადრინა მოადგნენ კარზედ რჩეული ბიჭები,
 „ჭლოზუმათი“, კიყინით მოედვნენ ქვივის ყანასა,—
 არ შევხვედრივარ მამითადს მე არსად ამისთანას!...
 თინა მასპინძლობს გულ-უხვად, მოუტანია მჭადები,
 მანონი, ორი დედალი, მუშისთვის დანამზადები...
 ცოტა არ იყოს რცხვენინა, — ღვინო არა აქვს საწყაღსა,
 მავრამ ზედი-ზედ უსიდავს მამითადს წყაროს ტივს წყაღსა...
 „ჭლოზუმა“ და კიყინი უხდება ქვივის ყანასა...
 არ შევხვედრივარ მამითადს მე არსად ამისთანას!...
 ციბრუტივითა ტრიალებს საწყაღობელი თინია,
 მამითადი ჭყავს თინიას, დღეს არის ამის ღვინია!...

ქვივი-ოხეკს მამითადს იყვანდა
 მამითადს იყვანდა...

ს უ რ ა თ ი

სოფლის ცხოვრებიდან

ცხელს და ცხელს, ვაჰანებსა,
ქონის წინა ზის ყმაწვილი დედა,
ვაწია ბიჭი, ჩხვილი, ფუნთუშა
სულს უცაცუნებს ძუძუებზედა...

„აქა, მამილო! მამილო, აქა!“ —
დედა იძახის შვილის მაგივრად;
მაგრამ „მამილო“ ვერ არსადა სჩანს,
ის სამუშაოდ წასულა მინდვრად...

„აქა, მამილო!“ — სთქვა გოდევ დედამ:
თან მოიტანე ბევრი კაკები“...
გულში კი ჭიჭირობს: — „სად, რას მუშაობ,
ვაჰანებსში რას იკაკები“...

მზემ გადინარა, დაჭბურა სიომ,
აგერ გამოჩნდა მუშა მასურალი,
სვითქი გადასდის გულ-გაღელილსა
და ახალუნიც არ მოსდევს მშრალი.

თავზედ წაუკრავს ნარმის ნახევი,
მოდის, ღიღინებს დაბალს სმაზკედა,
მოდის ამაყად, მჭრელი ნამკალი
გადაუღვია მოღლილს მკლავზედა...

წინ მიეგება ყმაწვილი ცოლი

და მიაწოდა გიგლა მამსა,
 იმანაც შვილი ოფლიანს გულში
 მაგრად ჩაიკრა და ჭკოცნის მსა!

გიგლამ უტაცა მამს ულვაში,
 ღოყასე თათი მოუცაცუნა;
 მამს იამა შვილის ცელქობა,
 ულვაშის წიწკნა არ დაუწუნა...

დაჯდა მსუკრალი დერეფანშია,
 გვერდით მოიღო მჭრელი ნამკალი,
 ამაყობს ცოლით, ამაყობს შვილით,
 ამაყობს, რომ აქვს ბევრი ნამკალი...

ცოლმა მოართო მჭადი და წყალი,
 გიგლა სააკრა „კაკანაშია“,
 გვერდით მოუჯდა ქმარსა და შვილსა,
 მათის ყურებით განცხრომაშია!...

და გ ო დ ი ლ ი

„რას მიწები, ქალაქ, სად მიწები, როგორც დამოუთხვა-
 ლი შეკელა,
 სანთ ინქარი, დობილო, მადი მომკიდე სულია,
 დაკოდილი ვარ მძიმეთა, ჩემი ადგომა ძნელია,
 რადსაა შიშობ, ურჯულა დათხვა და შამოგუკელა...
 შენი დედ-მამის ლსენასა, მო, მომიბრუნე გულია.

გულის ჭირბიე, დობილო, მოდი, მომხანე წულუღია“....
 შედგა გოგონა, შეჩერდა, მწყევრებით განახულია,
 ჩახედა სევში, ბიჭი წევს, სჩანს სისხლი ნაკადულია,
 ჩაიჭრა გოგო დარცხვენით, თითქოს შეუკრთა ფერია,
 დაკოდილს სელი მოუსო, მისთვის შეიქნა ფერია,
 ბუერით წყალი შესო, წაჭსივა მანდილს წვერია,
 მოჭბანა წულუღი დაკოდილს, შეუკრა მონაჭერია...

გაბრუნდა მტერი, გაიბნა, გაფრინდა წელიწადია.
 დაკოდილს წულუღი მოურჩა, მანდილის უიდეა სწადია,
 გოგოც უარსუდ არ არის, ეკლესიაში შადიან,
 ექნებათ ტკბილი ცხოვრება და ერთი ლუკმა მჭადია!...

თანდილას დარდი

ჩაფიქრებულა თანდილა, დაუკრეფია გულ-სელი,
 ჩასტყერის დედა-მიწასა, ჩუმად ბუტბუტებს გულ-სელი:
 — მომიკუდა სარი გიშერა, მოკუდა, — გამიწერა ღმერთია!
 სადღა ვუშოვო მეუღლე, ცალად-ღა დამჩხა ერთია?!...
 რილათი მოვსნა ნაწრეტი, რით ავიცილო შიმშილი,
 რილით გაკუძლვე ქვეყანას, რილით ვაჩინო ცოლ-შვილი?...
 შენი ჭირბიე, გიშერავ!... ჭირბიე შენი ქედისა...
 მომიცილდი, მომკალ, ბეჩავი, — მწყევარი ჩემი ბედისა!...

ჩა ვუყო შენს ცალს ირმასა, ვერ მოვივანრე თივითა,
 დარბის თვალ-დათვითებული, უვირის ხარ-იჩქივითა...
 მოძიკვდა ხარი გიშეჩა, მოკვდა—გამიწურა ღმერთთა!...
 სადღა ვუშოვო მეუღლე, — ცალად-ღა დამჩხა ერთთა!

ჩ ა ნ ჩ ქ ა რ ი

მთაში ნაშობი, სპეტაკი, კლდიდგან გადმოჭქეს ჩანჩქარი,
 ცვივა და ცვივა სპეკალი, ზვირთი ზვირთს მოსდევს ჩქარ-ჩქარი.
 ზღვა წვიმად გამაღებულა, ქუსს და ბუქი დგას თქორისა,
 შიგა ჭბუქნავენ, ცელქობენ სხივები მზისა შორისა!...
 დახლა ქათვი ღუღს, შრიალუმს, ჭბანს და ჭრეცხს სალსა
 კლდოვანსა,
 აქ ცისარტყელად აშვენებს ტყეს და ველს უვავილოვანსა.

მ ო უ მ კ ა ლ ი უ ა ნ ა

(აზრი რუსულიდგან)

მინდვრად აღარ ჩანს მომკალი,
 ლეწკაა გასშირებული,
 ნეტა ვისია ეს უანა
 ნათელი, ჩახურებული,
 თაკ-თაკ დასრილი, ჩამწვარი?

ზედ დაჭსვევია ფრინველი:
 გურიტი, ქედახი, მტრედები,
 ძწეერი, გურდღელი, ჯინჭველი;
 მარცვალე ყრია მიწაზედ,
 გასჭირებია ყანასა.
 ნეტა ვისია, რომ ახდენს
 ჭირნახულს ამისთანას?
 — რა ჭქნას პატრონმა ბედ-კრულმა,
 ღოგინად დაცემულია,
 სულ-მარტო არის ბეჩავი,
 უწუსს ობოლი სულია!...

დედაბრის მოთქმა

ნეტა რას ტირი ბებერო,
 ვისზედ ჩავიცვამს შავები?...
 რას მოსთქვამ გულ-ამოსკენილი,
 გაგიწეწია კავები?
 — რას მეკითხები, ბატონო,
 რას აქნევ ჩემსა დარდებსა?
 შვილი მომიკვდა სიყმისა,
 დავტირი ჩემსა შავ-ბედსა!...
 დაკმარსე დედის ერთაი,
 რცდა ერთი წლის ბიჭია...

რძლას ვგარგივარ უმისოთ,
მონრლი, როგორც ღიჭია?...
დაგვარგე ჩემი სესია,
ვარგი მეუწმე, მომძკალი!...

თუ გუბრალები, ღვთიანო,
მოდო ჩამქლე, მოძკალი!...

ვინდა მოძმედავს ბედ-გრულსა,
ვიღა მოძმწვდის მე ჯერსა,
ვინდა დამარჩენს უძლურსა,
გადარეუბულს ბებერსა?...

გულარც გმუშაობ, გვანკალებ,—
ნეტა ვის შავებრალები?—
გულარც დაგართამ ჯარსსა,—
ცრემლმა ამომწვა თვალები!...

ნუ მეკითხები, ღვთიანო!
რას აქნევ ჩემსა დარდებსა?...
შვილი მომიკვდა სიუმისა,
დავტირი ჩემსა შავ-ბედსა!...

წ ი ს ქ ვ ი ლ ი

(აზრი რუსულიდან)

წყალი მოშხუის ღარშია,
გამალეული შხრიალებს,

ქაფი დუღს, სწინწკლავს, ბორბალი
ტიბრუტივითა ტრიალებს!

წისქვილი მოქუსს, ღოღანბი
ბრუნავს და ბრუნავს ძალათა,
ვარცლი ზანზარებს, სორბალი
გრიჭაში მოტურს წუნართა.

აქ სარეკელიც ტაშს უგრავს...
ერთი შაჭხედეთ გუგნასა!...

წისქვილიც, მათი ამოღლი,
ცეკვავს და უგლის ბუქნასა...

თეთრი მტკერია უველგანა,
აზა ჩანს მზისა შუქია,
სპეტაკს ფქვილს ისურის ღოღანბი,
დამდგარა სორბლის ბუქია!...

გ უ თ ა ნ ი

„გადი-გამოდო, გუთანო, ღირღიტაკე ბანი უთხარო“,
სახნის-საკვეთო, გაუსვი, რომ ვაჭაჭს ძირი უთხარო!
ნიშავ, ნივლრას გაუწი, მაგას მოაბი მსარია;
მესრევე, გაუკარ შეინდასა, ცოტა ზარძაცი ხარია,
გააჭიძინეთ ჯამბარა, დაჭმლურეთ „ოროველას“;
გადააშავეთ მინდორი, რომ დაგუნატროდეს უველას...
ფრთას აუწიე, სახნისსაც უმარჯვე, გუთნის-დედაო;

უძიონის ბელტო, ნუ ნაზობ, გადადი ზედი-ზედაო!
 შენი ჭირიძე, გუთანო, ნაკურთხო მძლავ ღვთისაო,
 მოხან, მოთესე ხორბალი, მთვიძეო საწიო წლისაო!...
 „გადი-გამოდი, გუთანო, ღირღიტაკ, ხანი უთხარო“,
 სანის-საკვეთო, გაუსვი, რომ კაჭკაჭს ძირი უთხარო!

ს ა მ ზ ი თ ვ ო

(ბატონ-ყმობის დროიდან)

დაღონებულა თეკლორე, გულ-სელი დაუკრეოთა,
 გამშალსა, გამწარებულსა ცრემლი არ უჩანს მჩქეოთა,
 ჩასცქერის დედა-მიწასა, ბეჩავს სმა ჩაუკმენდა,
 ოხრავს და გმინავს სამუშად, — გაჭჭკავების ბედია!...
 ბოლოს იფიქრა, გაბედა, გასწია თავის პატრონთან,
 შემკრთაღმა, ათრთოლებულმა უძამ ფენი შედგა პატრონთან,
 თავი დაუკრა მდაბლათა და დაედრიჯა მწარეთა:
 — მთხოვნელ ვარ, ნუ გამიწურები და ნუ გამაგდებ გაჩეთა!...
 შენი ჭირიძე, ბატონო, შენი შვილების ღხენასა,
 ი გოგო რაზე წამართვი, რად მომიშორე კერასა?!...
 მჩუქე, ღმერთი გადიდებს, შვილი ღარ მუავს მეტი,
 მითომ წყალობა მრავალი ჩემთვისინ გაგიმეტი...
 მარტო ვარ მონურცებული, მეტი არა მუავს მოძულელი
 დედას ჩამოჭკავს ცხონებულს, — იმისდა უფრო მოკელი!...

— „ზანღური ამის!... შესძისა ბატონმა გაზრახულებმა: როგორ გაბედა შამოსკულა ვირმა გათამამებულმა?!... ჩემს ქალს ვათხოვებ, სომ ირის, - ვინ წავაყულო მწითოეში? გააგდეთ ეგ აქედგანა, მარა წაჭკართ ვისურში!“ ... ეტენ თეგდორეს ბიჭები, გამოაბრძანეს გარეთა, წაჭკრეს ვისურში და ებები შემოამტვრიეს მწარეთა!...

დადონესულა თეგდორე, გულ-ხელი დაუგრიეთა, გამძრალსა, გამწარებულსა ცრემლი არ უჩანს მჩქეთა, ჩასტყერის დედა-მიწასა, ბეჩავს სძა ჩაუკმენდა, ოხრავს და გმინავს სამუშად, გაჭშავებია ბედია!...

გ ა ზ ა თ ხ უ ლ დ ა

გამოზავსულდა, გათბა დღე, შამოგვესინენ მერცხლები, ბუდე მიაგრეს ჭერშია, დადეს ნაჭოროფლი კვერცხები, იქვე სხდებიან ტყუზათა, დასტიკტიკებენ ტვბილათა, — დროა ჩვენც გამოვიღვიძოთ, რას მივარდნილვართ ძილათა!... დროა ღობისა, ბარვისა, მოთხრა კაჭაჭის ფეხვისა, დროა მიწასთან ბრძოლისა, დროა სენისა და თესვისა... არიქა, ბიჭო, ვინჩაროთ, — იჩარის ყველა სულდგმული, კარგს ნიშნებს ვსედავ, ღვთის მადლმა, უსაქმოდ მიწუსს სულ გული!...

გაზათხულის ქუხილი

(ტოუტხევიდან)

მიუვარს ზირველა ქუხილი, სულ ზირველს გაზათხულსედა,
 იჭექებს ლაქვარდ ცაზედა, სეგდას მომიშვებს გულსედა!...
 მიუვარს მე გრგვინვა იმისი, ხმას აძლევს მთა და ბარია,
 იელვებს, წამოიწინწკლებს, როგორც რომ ღამის ცვარია,—
 მერე შაჭხედავ, დაუშო ყუყუნა წვიმა გრილ-თბილი,
 ადგა მტერის გორიანტელი, მოიწყო კელი, ხესილი!...
 ვიშ! გამონათლდა გლას-გული! დიდება უფლის სასიქლს!
 ცხოვრებას მძღვეს მეუფე, ყუყუნა წვიმის მნასველს!...
 გადაიდაჩა; მრე სსიუს ჭიუნს უნაში ოქროს ფერათა;
 ჩიტებიც აგვიჭიკჭიკდენ, აღარ სცალთ გასაფრენათა.
 მადლა გორიდგან ნაკადიც მოშსუის გამაღებული...
 ეველა ხმას აძლევს ქუხილსა, სიცოცხლე მოწყურებული.

ს ა თ ი ბ ი

(აზრი მაციოვიდგან)

აუვაკებულა მინდორი, ლურჯად ბიბინებს სათიბი,
 შიგ ღაღლა გამომისის, უხდება ჭრელი ქათიბი;
 აგერ იელა ცელმაცა, წამოაწვინა მოლია,
 თან მოჭყვა ტურთა ღიღილა, უყანა, თომი, ფოლია...

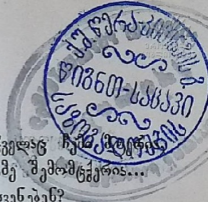
ნორჩი, სუნნელი ბაღასი გვერდზედ წამოწვა წყობითა,
ასარებს გულსა მტელგელის სიმწვანით, ენოსვის ტკობითა!...
გამოშრა, აბუღულეს, შედგა და შედგა ზვინები,
შიგა გორავენ ბაღლები, წამოდგეს დიდი ძირები...
პირუტყვის საწიო მზათა მაქვს, ზამთარს გაკუძლებ, მგონია,
აბრეშუმით თივა—სარს, იგი სომ ჩემი ღონია!...

ბერუს ჩათუქრება

ე როგორ არი, ვერ მივსვდი, როგორი განახენია?...
მიწა სსვისსა, ვჭირაობ, შრომა კი—მარტო ჩემია...
როცა მღალატობს მზე-წვიმა და მომიცდება უანები,
უფლის ნებას, რა ვუყო, მე იმას ვეთაყვანები!...
მაგრამ რომ დალა მიწისა არ ასტილდება მთესველსა?...
სად რა ვიშოვო, საბრალომ, ვინ მომაქვანებს ბედ-შავსა?...
ე შავი მიწა მანტ რომ სასუიდლად არა მქონოდა,
შავ სამარემდინ—რა ვიცი—მე რაღა დამადონებდა?...

სესიას თუქრები

მიწა ვარ ნიადგ მენა, ბეჩავი, გლეხად შობილი,
მიწას ჩემი დედ-მამა, ჩემი და, ჩემი ძმობილი...
გზნავ, ვეთესავ, ვებრძვი მიწასა, ე შრომა მანტ თუქია,—
ვერ გადვირჩინე წლის საწიო, ვერ გამოვიძლე გუჭია...

შიწის პატრონიც მე შიწის, კინკველაც ჩემს მტერსაც
მოხელე, მღვდელი და ერი—უკელს მე შემომტყუროს...
ნეტავი გამაგებინა: როდის-და მომასვენებენ?
ვერ შაკვსწრები, მგონია, მინამ არ წამასვენებენ!...

ღამის მესრე

ღამის მესრე ვარ, ტლუ ბიჭი, ნაბადში გასუეულია,
გუთნის სარ-კამბეჩს ვღარაჯობ, უნდა ვხნათ ანუელაია...
მსე რაკი ჩავა, გუთნეულს გამოვასულებ ჭაღასა,
თუ მგელი ამოგვედევნა, ფინთად ავუშლი ბაღასსა!...
რომ დაღმდება, უურს ვუგდება, არ ისმის ჩქამა-ჩქემია,
მარტოკა მშიერ სარ-კამბეჩს გაუდის სრამა-სრუმია!...
სანდისხან ჭოტის ხმა ისმის, და გულს მიღონებს წეუელი,
ისე საბრალოდ გასძახის, როგორც თიქანი ეუელი!...
ჟევილის სანაპიროზე სძოვს და სძოვს გუთნეულია,
იმათ ცოხნაზე სანდისხან მომეკიდება რუელია...
ვმაგრებ და ვფხიზლობ, თავს ვიჭერ, თან დავლიდინებ
წენარათა, —

შავსედამ; ხარბი-შარბამ ღამასად გამოანათა!...
მერმე აღარა მიჭირს-რას, გატყუება ღამე და მილი,
მრავალიც გადაქანება, დიდი არ რჩება მანძილი...
მასუკან დილის რიყრავი ცას განმინათლებს და გულსა,
ტორლოვან შინავარდებს, მიჩს უელარ ვნასუ ნაბუღსა!...

FS 4392 2

მსე უურს ამოჭყოფს, გუთნუელს დავირეკე შესაბამელათა,
ორი დღის აღო მერგება, გადამისნავენ სელათა.

ო ბ ო ლ ი

აღარავინ ჰყავს მომკლელი: დედაც მოუგვდა, მამაცა-
შავმა სიკვდილმა, უწყალომ, იმასე გაიმამაცა!...
ჰურს ვილა აჭმევს ჰაწიას, ვილა დაწვენს ლოგინში!...
ვინ დაჭბანს, ვინ დაუყვავებს? სული გასმერება ლოდინში!...
დედაც მოუგვდა, მამაცა, მარტოა, ერთად ერთია...
მაგრამ განგება დიდია, მისი დედ-მამა—ღმერთია!...

ტ ე ტ ი ა ს მ ო თ ქ მ ა .

ნეტა რა წყალში ჩაუვარდე, რით გამოგვკვებო ცოლ-შვილი?
ი დასაქცევმა სეტევამა კარს მომაყენა შიმშილი!...
რას ვიფიქრებდი, ბეჩაფი?—ცა კამკამებდა ლურჯათა,
სამი დღის უანა, სამკალი, შედ კარსედ მედგა ბურჯათა,
უცბე გამოჩნდა ჰაწაწა, მეშტის ოდენა ღრუბელი,
მერე გადიდდა, იგრგვინა და წამოვიდა სულ ბნელი...
დასუფლეთილმ დაჭბურა, წამოგვაურა კონია,
ბაღლები დამიწიოკა, მოამებნინა ქონია,
მაროდა მეშტის ოდენსა და გრიალებდა წვეული,
მირეგვ-მორეგვა ხე-სილი, გაწყაღდა ანასდგული!...

ყანა წამიხდა, რა ყანა, აუ თვაღს არ ენახვეოდ,
 თავ-თავს ქვეშ იზნინებოდა, სიმძიმის-გან წვებოდა!...
 ნეტა რა წყალში ჩაკვარდე, რით გამოკვეთო ცოლშვილი? —
 ი დასაქტეებს სეტყვამ კარს მომაყენა შიმშილი!...

შ ი მ შ ი ლ ი

(აზრი რუსულიდან)

მომიტდა ნამუშავარი, ღმერთმა არ მომცა პურია,
 სეტყვამ მორეგვა კენახი, ცარიელი სღვას ტურია,
 მინდარი მკალმა მოძოვა, ბღავის ცხვარი და ფურია,
 წყაროც გაგვიშრო გოლვამა, მშინ და კიდევ მწუურინ!...
 თუ გაგვიძრავდა ცოდვები, რომ მოგვივლინა შიმშილი,
 სხანს ღმერთი შემოგვეწერომია, სასჯელად მოგვცა სიუმილი,
 უჭმელსა კრიჭა შამეგრია, გამომელაი სინსილი,
 ვარ და აღარ ვარ, რაც ვიყავ, თავს დამტრიალებს სიკვდილი.
 დასდევ, ბედმა უწყალომ რა მწარე შსამი მიღესა,
 ბაღლები შემომტირიან, ეს უფრო სულს-გულს მიღევსა.
 მშობლები, მათი მტკერაღნი, სულ ვაკრატუნებთ კბილებსა,
 დასე სიმხეტეს: სასრდოსთვის ჩვენ ვაკრატუნებთ შვილებსა!...
 შიმშილმა ძილად მიმაგლო და არც-კი მითხრა მე ნანა,
 დღეს, ბეჩავს, გამწარებულსა, სვედრმა ცოდვები მანანა.
 არა რაღა მქვს, რომ უთვალს მაინც მიუძღვნა მანანა,
 წარვიდენ, განქრენ ის დრონი, როცა გვიწვიდა მანანა!...

შიმშილმა კუჭი ამომწვავ, მომგვარა სისუსტის მილი.
 უჭმელსა კრიჭა მამეკრა, გამოქლია სინსილი.
 ვლამობდი, ვეფხს ვემუქროდი, დღეს მოქეთა შიმშილი,
 ვარ და ღარ ვარ, ცაღ ვიყავ, თავს დამტრიალეს სიგვილილი.

ბერ უას ჩივილი

(მ. გვილავის მიხედვით)

უგულა მე ჩამომეკიდა: მამასხლისი, გზინია...
 როგორ არა ვთქვა, ბეჩავმა, მეც ჩემი გასაჭირია?...
 თუელი მემართა ვაჭრისა, „რიგისთვის“ აღებულია,
 თანში ზურ-ღვინოს დამჯერდა, ვასში მივეცი თუელია.
 ავი გაუწურა ღმერთთან და მიშილთანა წუეულმა.
 ვალი მომთხოვა მეორედ, ღვინოზედ შემოჩვეულმა.
 ხელ-ახლად წამომიარა, სულით ხორცმდის გამცადა...
 ნათლია მამასხლისმა ერთს თუნგს არაში გამცადა!...
 არ შემსჩინეს ზედაში, გოჭი, ქათამი, წიწილა,
 არც საბუდაში კვერცხები, — გამომილიეს სინსილა!...
 გეო ვაჭარი ჩემს სახლში ნაგარდობს როგორც ქაჩია,
 გზინიც, არყისგან გამტყვერალი, გორაობს როგორც ღორია!...
 რა ვენა, რა წყალში ჩაკვანდე, რით მოვიცილო ჭინია?...
 უგულა მე ჩამომეკიდა, — სოილის მოხელე, გზინია...

ა ჳ ე ბ ი

(დემეტრე კურდღელაშვილის ნახაზი)

ერთსულ, — არ მასსოვს კარგადა, — საფსული იყო
მგონია, —

ტყეში სარების ძეხნითა გამომელა დონესა...
 მიველ და მივჯექ წყაროსთან. ვზივარ, არ ისმის ჩქამია.
 ჭყანტში კი დასაჯუნებს მარტო პაყაყი-ჭამია...
 ბოლეს, ვემეუ გიდეხა, ძლივს-და მოვსიდე სარები,
 გამოვირეკე, შაბინდა, შინათკენ მოვჩქარები,
 ამ დროს მომესმა, — წყეულმა, — თლოლმა შემოიძისა,
 გაღმიდან პაყეშივით იმას მეორემ უძრასა...
 შაკერთი, შავდექი... ამბობენ: იქ თურმე იცის ალები.
 ღამით წყლის ჰიჩას დადინ, კაცს ეგონება ქალები;
 თები ჩამოსთრევეთ კოჭამდის, ძლიერ უქებენ ბრჭყალებსა.
 ვისაც კი დასიულებენ, იმ წამს აუბენ თვალებსა,
 მიიტყუებენ თავისთან ღიმილით, ტკბილი ტიტინით,
 ან კლდეზე გადასჩესამენ, ან დასწრხობენ ღიტინით...
 აბა, მეც ამას ვშიშობდი, იმითი მერიდებოდა,
 აღ-ქაჯის სელში, რა ვიცი, მენა რა გადამსდებოდა!...
 მოვდივარ ფეს-აკრეფითა, თან ვაფაციტებ თვალებსა,
 ვშიშობ, არ გადავეწარო სადმე იმ წყეულ ალებსა...
 ამ დროს, უეცრად კურდღელმა წინ გზასედ გადამჩრინა...
 კარგად არა მყავს დაცდილი... ამ საფრთხემ გულზე მიკუნია...
 მავრამ არ ვიძინე არაფერს, ვარ ჩემთვის ჩაფიჭებული.

სანჯალზე სელი მივლია, მოკდივარ გაფთხილებული...
 მოვარე კაშკაშებს დღესავით. გავსედე რივის-პირასა,—
 ვსედავ რალსაც თმა გაშლილს, მიმჯდარა წნორის ძირასა!...
 მეორეც დედი-შობილა ამოსტუზვია წნორებსა.
 ისეთი ღამისი არი, თვალს ვერვინ გაუსწორებსა!...
 შემასწრო თვალი წყეულმა, გაიკისკისა ძალიან,
 ხელს მიქნეგს, მეაღერსება... იმისთვის ვისა სტალიან!...
 სულ ამეშალა ბაღანი!... გადავიწერე პირველადი.
 ვახსენე წმინდა გიორგი — და ისარვით ვიძარი...
 ასი-ათასმა აღ-ქავმა დამკვილა, გაიკისკისა,
 ხმა მისცა მთა და გორამა, — მარტო კიჟინა ისმისა!...
 ვეტი ღიჭიან ქალასა... ვინდა დასდედა სარებსა...
 გულ-გასეთქილი მოკვარდი ჩემი ჭობასის ვარებსა...
 ერთი თვე ვიკავ ავად, ველარ გამოვდეგ ვერაფრით,
 მანამ არ ჩამოვიღოც წმინდა გიორგი ზვარავით.

მ ო კ ი თ ხ ვ ა

(შეოვლილი შვილისაგან დედასთან, ერეკნიდგან, მეფის თე-
მურაზის დროს)

მოკითხვას გითვლი, დედილო, თან მოსდევს ჩემი
 გულიან,
 ჩემთვის ნუ დაწდობ ნურაფერს, არა ვარ დაკარგულია.
 წიგნს ვერა გწერამ, დედილო, ჩემგან ნუ გაგიკვირდება:

წერს და საწერ-კაღაში ჩვენს მღვდელსაც გაუჭირდება...
სიტყვებს ვაზარებ ზურის, მე სომ არ ვიცი «ან-ბანი»,
სსვა გვარ, რა ვიცი, რა რიტად, როგორ გაცნობო ამბავი?...

ომი გადაგვხდა სამჯერ, სამჯერვე გავიმარჯვევით,
ფეხ-და-ფეხ ვსდივეთ თათრებსა, ვსოცეთ და ვკაფეთ აჩქევით.
სუთი ავჩესე სმაღ-და-სმაღ, სამიტ მოკვალე თოფითა...

ტევე, დავლა ბევერი ვიშოვეთ, ვილხინეთ დიდის ყოფითა!

ჯერ ვერ წამოვალ შინათკენ, ნუ მეღი მოკლე სანებში,
ქართლის ჯარში ვარ, ერევანს, გუშაგად, მეცისვანებში.

არ ვიცი, ჩემს სიუძემა, რა შემოვთვალო სსვა კიდე?...
ილოცე ჩემთვის, დედილო, იესო ქრისტე ადიდე!...

ნურას ინაღული, დედილო, სასლ-გარსაც ნურსად წაუსვალ-
მამაჩემს სული აუსსენ, თავ-შავი ცხვარი დაუკალ,
მღვდელს საწირავად მიართვი, შედაშე უველაწმინდისა,
სანთელ-საკმელი, წანდილი და ფასი წვეილი წინდისა...

მოკითხვას ვუთვლი ბიძა-ჩემს და ნათლი-ჯაღაბს თინიას,
ბერუა სბოსფესაშვილსა და ჩიტლანთ ნინიას.

თუ მეზობლისას მინვიდე, ჰკითხე თამრუა გოგოსა,
ქისას დამხირდა, — რა უეა? — ჩემთვის არ დამოგოსა!...

მორიგი ჯარი რომ მოვა, სომ დამითხოვენ მეც შინა, —
ფეხს დავკრავ, გამოკოფრინდები, როგორც ისარი მასშინა!

ს ნ ე უ ლ ი ო ჯ ა ნ ი

ოსრავს გოგონა ნინუა, ქმარიც ჰყავს, შვილიცა-
 რა ქნას მარტოვად, უკვანესის მოხუცი დედამთილიცა...
 მძარს უსომს შუბლზე სნეულებს, ხან ჭარხლის ფოთოლს
 ადებსა,
 ხან თლის შეჭამანდს ჭვირდება, თავისგან დანამზადებსა...
 მაგნამ თითონაც უძღურობს, კერც გახურა თონია.
 დღით მსშვრადს, ღამე-ნატებსა გამოელია ღონეა!
 გვერდით არაგინ არა ჭყავს, ბევრჯერ ინატრა მშობელი.
 არა ჭყავს არც წყლის მომტანი, არც მჭადის გამომცხობელი!
 კვანესის ბეჩავი ნინუა, ახსაით უნანს მკურნალი.
 სიცხით ეწება ქმარ-შვილი და ესოცება მწუფრავალი!...
 ოსრავს გოგონა ნინუა, ქმარიც ჰყავს, შვილიცა.
 რა ქნას ბეჩავმა, უკვანესის მოხუცი დედამთილიცა!...

„ხმა ღვთისა და ხმა ერისა“

(ხადირ-შაჰის დროისა)

ქართლ-კახეთში წამობმანდა თათრის ფაშა სარკისთვისა,
 სულ იკლებენ კომლეულად, — ვინა ზრუნავს ხალხისთვისა!...
 ამ წუწკ ფაშას თან დაჭეკება საგარეკოს მოურავი,
 უნურჩულებს რადცაეებს გაიძვერა, სულთ ავი...
 ერთს დღეს ჩვენი მოურავი რომ ჩათვრა და დაიღუპა,

გამობანდა გაბერილი და წამოვიდა ნიგოზის ქვეშა...
ამ დროს ერთი ბერი-კაცი წინ წაღვა და მოასუნა:
აღდეგობდელს მოურავი!... მომისმინე ცოტა მენა...
მომისმინე, ნურას მარეკ, აგრემც ღმერთი გაგმარებებს!...
საღსს ნუ სჩაგრავ და ნუ მძლავრობ, მაგრე ქტევა არს გარგებს,
გლეხი ვარ და გლეხის შვილი, არ შეგშვენოს ჩემი რჩევა,
მაგრამ მოხუცს, — თუ არა ვსთქვი, — გულს დაღვივთ დამე-
ჩნევა.

ვინ შენა და ვინ თათრები?... ნუ აბუსღებ ქართველებსა,
რას მოგცემენ საიმისოს, რომ ეთერო სხანსულებსა?...
სამოყვროდ სომ არ ვარგოან, მტრად არიან გაფიცულნი,
ჩვენს ვკარს ჭებოზენ, იესოსა, ვუეკართ მონად, დანაგრულნი,
ისინი ჩვენს სისხლსა ჭსომენ, ამოგვსადონ უნდათ სული,
დაგვატევეონ, დაგვწენ, მოგვსრან, ამოგდონ ჩვენი რფუ-
ლი!..

გვედრები, მოურავო, შეისმინე ჩემი რჩევა,
თორემ ღმერთი გადაგიხდის და მოგსუდებს საღსის წევა!...
დღეს შენა სარ, ხვალ სხვა მოვა, რა დაგჩეებს სამუდამო?...
ის არა სჯობს, რომ სამართლით საღსს აამო, ბურც სჭამო?!..

მოურავი გლეხის რჩევას ჩაუთიქადა, არ გამწყურადა.
გულში მოჭსუდა ვეელა სიტევა, შეათრთოდა, შეამჭკადა...
შეუძასა ბერი-კაცსა: «დაგიჯერებ, სარაქალა!»!...
ამას შენით არას ამბობ... — და განგებას დაასრავა!...

რას შემომტყერი ძმობილო?

რას შემომტყერი, ძმობილო? ოფელში ვარ გაწუწულია?

ნუ გიკვირს, მენა ჯაფანში არ გამტყენია გულია...

რაც ვიყავ, ისევ ისა ვარ, მიდგას მე კარგი ყანები, გლეხად დამზადა უფალმა,—იმასამც ვეთაყვანები!...

რად გიკვირს, ძმაო, შენ ჩემი დაკორძებული ხელები?... ცრულს და ბარს მოვაქნეინე, ვგრიხე და ვგრიხე წნელები...

უინვასში, მიწის ბრძოლაში, ზოგჯერ არც დამიბანია, გინდა შანთს ავადებინებ, არც კი ამეწვას კანია!...

რად მამლეკ, არას მარგია მე შენი სელთათმანები, საბუსარს არა ვხეუფვარ, რას მარგებს მგისთანები?...

რად გიკვირს, ძმაო, შენ ჩემი დაწუწულებული თქები?... ეკლებში დავალ უოველ-დღე და ტეეში დავკესხები...

რად გიკვირს ეს ბაღნიანი, გადაღელილი მკერდია?... გუთნით და ნამგლით ვიბრძოდი, შავს მიწას შევაბერდია!

ქარმა და უინვამ, მზე-წვიმამ არ ამიქცია გვერდია, არ შეაკუპოვე მეც იმათ, გულადად გაუხერდია!...

რად გიკვირს, ძმაო, შენ ჩემი აქცელებული კისერი?... ქედი ამომწვა მზე-უინვამ, ლაპლაპებს როგორც გიშერი..

რას შემომტყერი, ძმობილო? ოფელში ვარ გაწუწულია?..

ნუ გიკვირს, მენა ჯაფანში არ გამტყენია გულია...

რაც ვიყავ, ისევ ისა ვარ, მიდგას მე კარგი ყანები, გლეხად დამზადა უფალმა,—იმასამც ვეთაყვანები!

მ ი ხ რ წ ნ ი ლ ი

მიხრწნილი ტეტსლთან მიმკვდარა, არ მოსდის მო-
სუტს ძილია,
მისჩეკება ნაკვერჩხლებს, როგორც რომ ციცა ფრთხილია;
სულ ამოუწედა ცოლ-შვილი, არ შეჩნა შვილის-შვილია,
ძლივს-ღა ილოღნის ფაფასა, არ უდგას ერთი კბილია!..
სიკვდილსა ნატრობს მუღამა, საყდარში დანარება,
მასთან აწავინ არ დადის, არც სხვას ის მიეკარება,
მუღამ წელს ორჯერ, მარხვასში, უთუოდ ეზიარება,
ჯერ ვერ ეღიწსა სიკვდილსა,—ღმერთი თუ მოესმარება!..

ბ უ ზ ი

სარები მოჩნენ ალოსა, ბლომად გაჭიმეს სნულები,
ახლა შინათკენ მიდიან ჯავისგან მოქანტულები...
გუთანი მიაქვთ ღრიჭინით. ბუზი შემოსვდათ გზასედა,—
შესძასა მეორე ბუზსა, შავ სარს რომ აჯდა რქასედა:
—„სადა ყოფილხარ, დობილო? რად დაგვივიწეე ჩვენაო?“
მან უზასუსა: „გმუშაობთ, ვერ მოვიცალე მენაო,—
გუთანი გვება მინდორში, გამოვიყვანეთ ალოო,
ახლა ჰური გვაქვს საღეწი, უნდა დავმართოთ კალოო“!..

გოგოს ჭირიძე

(მეურმის სიმღერა)

გოგოს ჭირიძე, გოგოსი, ჭირიძე ერთად ერთისა,
მანა გოგოსი, დილის მზის, ჭირიძე იმის დემერთისა!
გოგოს ჭირიძე, გოგოსი, ჭირიძე ღერწამ-ტანისა,
ფუნთუშა, მუძუ-კოკობის, ჭირიძე გუფ-წამტანისა!
გოგოს ჭირიძე რომ ღუის, როგორც რომ თურქაშაული,
შირს რად მარიდებს, იმასთან რა მანებს მე დანაშაული?!
გოგოს ჭირიძე, გოგოსი, ჭირიძე იმის გულისა,
იმის ყუყუნა თვალების, კალამით დანატულისა!..
რა ვქნა, რა წყალში ჩავარდე, არ მკვარება გოგონა...
სხვის დანიშნული თუ არი?.. მე-კი... მე—ჩემი მეგონა!..
ნუ მკლავ, გოგონავ, წყეულო, ნუ ამარდე შირია,
თავი რომ მკერდზე მოგანდო, შენთვის რა გასაჭირია?!
ნუ მომკლავ დედის-ერთასა, დემერთი იწამე, წყეულო,
ნუ მომკლავ, გოგოვ, ნუ მომკლავ, ჩემს გულში შამო-
ჩკეულა!..

— რას აზურუნებ მაგ ფანდურს?

რას აზურუნებ მაგ ფანდურს?

დადე ეგ ოსერ-ტიალი!..

ჩაკი მოუკვდა ჰატრონი,
 სიმებზე შესწყვიტეს წკრინალი...
 მოკვდა ვაჟუჩად დაშქაჩში,
 მომიკვდა ვაჟა-შვილია,
 ოჯახს დედა-ბაბა წაეჭვა,
 პერანგს შამიწყდა რლილია!..

ვიღა დანძისებს ფანდურებს?
 ოხრად ჭკიდია ფანდური...
 ვერსად წაუხვალ ყისძათსა,
 ბედსაც ეძიებ კემდური!

რო დაუგვირდის, დაჭმეღრდის,
 გულისც-კი ეფონებოდის,
 დაჭმეღრდის მთასა და ბასსა,
 ანგელაზ გეგონებოდის...
 აქედის ვაუთა სიმსრუკეს,
 იმათ კრძლისა შრიალსა,
 ლურჯა მერანის სიმსრდეს,
 მუსლსა და ოთხზე ტრიალს!
 უმღერდის გულის წაწაღსა,
 ქლას ცა-თვალუბიანსა,
 ფსიტიკით მფრთხლასა, თეთრ-წითურს,
 დიაცს კოჭამდის თმინასა...

ნულან აკუნესებ მაგ ფანდურს,

გული რამ მიღონდებისა,
 ვერ ამატრემდე, გავსაღდი,
 შვილი რომ მაგონდებისა.

წიგნი

მოწერილი ჯარიდგან აღმასახანთ ბეროსაგან თავის დანიშნულს
 თამრო გოგოსთან

მითხრეს, სტირისო. რას სტირი,
 რამ ავიდულა გულია?
 რას სტირი, გოგო ბეჩავო,
 რადა გდის ნაკადულია?..
 ღაშქრად წამოველ საომრად,
 განა აქ დაუბინავდები;
 ნუ სტირი, მალე მოგივალ,
 ღმერთია ამის თავდები?...
 რას სტირი, გულის ჭირიძე,
 რად ითხრი მაგ შუკ თვალებსა,
 ჩემდა ნუ სტირი, მოგივალ,
 ახა რა გავაღალღებსა...
 შენგან დაჭრილი გულშია
 მტერს რაღას შავკუთხეები,
 ან მოკვლავ, ან შევაკვდები,
 ისე არ დაკეთხრები!

ნუ სტირი ჩემდა, წამოვალ, ლო
 აჰ სომ არ დაგბინავდები, კაპი
 ნუ სტირი, მალე მოგივალ, კაპი
 ღმერთია ამის თავდები! კაპი

მ ა ი ს ი

დადგა მისი, მეფლიშობს
 სამეფო ყვავილებისა,
 თვალი ოცნებობს, გული სძვრის,
 დადგა დრო ღსინის, შუკებისა?
 უნოსვა დაგვიტება სიამით,
 მჩაკალ-ფერ სურნელებითა,
 სმენა—ფრინველთა გაღობით,
 მათგან უფლისა ქებითა.
 ყვავილნი ფერადობითა
 ერთმანეთს ექიშებიან,
 ბუღბუღნი ჰქეიფენ უწყალოდ,
 ვარდების ბუჩქსე ბნდებიან!
 გისმის მერცხალთ ჭიკჭიკი,
 ბაღში—კოლიმურთ წერიალი,
 შაშვების სტვენა სეკდას,
 სირთა უიუჟავი, ყრიალი!
 მწყერ-ჩიტა შეცას მიფრინავს,

რომ უგალობას უფაღსა,
შედგა ჭაერში, ფარფატებს,
ბასსაც აწ უფროთის მუნთაღსა.

მანო გვალსენს; მეკლიშობს,
ვარდობის თთქვა, შკებისა!..
ნეტა თუ გუთნიდღასაც
ჩვენსავით ელხინებისა?..

— — —
თ ე ღ უ ბ

კერპია თედო, კერპია,
გაუტეხელის გულისა,
მუშა-გო აწი, მშრომელი,
მექონი დიდის სულისა.
ეს სიღარბენს აწ უთროთის,
მაჯის იმედით სრულია,
ერძვის შავს შიწას დღითი-დღე,
ჯაფისგან მოქანცულია.
სხვისა აწ უნდა თედოსა,
მოძმეს აწ შეეცილება,
ცის რისხვას, ბატონის წყრომას,
ქედ-მოხრით ემორჩილება.
დღეს უქმე არის, თედუა
წამოწოდილა ჩრდილშია,

უქმეა, უფლის დღე არის,
ფიქრშია, განა ძილშია...
ჭიფიჭიფებს: „სამის დღის უანა მკვს
ოწის დღის ქერი, სიმინდი,
ნათლიც ოწილად დღისა,—
დაუდგათ კარგი ამინდი;
კენახს მისხია რიგინა,
ლობილც კათოსნილია,
არ მოცდენილა კაკალი
და არც მოცდენა სილია...
ღვთის მადლით წელს-გი მომივა
ნაშრომი, ჭირნახულია,
გაკუიდი ბლაჰად ღვინოსა,
მაშინ მექნება ფუღია!...
ცალად მუკვს ლობა, კუიდი
მეუღლეს ურმის თავშია,
უღლის სარს თათრულს ვიუიდი,
გაკუებამ საუკვარშია“...
მზე იკბინება, ლაკვარდს ცას
არ უჩინს იალ-კიალი,
კოლო დაბზუის, გასწივის,
და ისუსება ტიალი!
მაგრამ, ჭა!.. შასე, გამოჩნდა
მუშტის ოღენა ღრუბელი,
აკერ გადიდა, ჩაშაკდა,
იმაბვის როგორც წურბელი...

უეცრად ქაჩმა დაჭჭროლა,
ღრუბლიდგან დაიგრიალა,
იელა, გამოიკლანკნა,
გამოიჭექა ძლიერა,
წამოუშინა სეტყვამა,
მრისხანედ დაისრიალა,
ვენასი, უანა, სქნილი
დათრგუნა, გაატიალა!..
თედომ იფიქრა,—ღმერთს სცოდა
და სეტყვა გადაიმტერა,—
ცრემლი მოადგა თვალები,
ზირკვარი გადაიწერა!..

კერზია თედო, კერზია,
გაუტეხელის გულისა,
მუშა კაცია, მშრომელი,
მეჭონი დიდის სულისა!
სხვისი არ უნდა თედოსა,
მომემეს არ შეეცდებოდა,
ცის რისხვას, ბატონის წყურამს
ქედ-მოსრით ემორჩილებოდა!..
ეს სიღარიბეს ან უფროსის,
მაჯის იმედით სჭურდია,
ერძის შავს მაწას დღითი-დღე
კაფისგან მოქანცული!

ს ა მ ი ს უ რ ა თ ი

(1763 წელში)

I

ვაგეასიონის კლდე-ფიქალს
ვეშანი გადმოსწოლიან,
მთა-მთასა, სალი-საღს აწევს,
სეკნი წყლებს ჩამოსძლოლიან.
ჩასჩქარნი მადლით მოჭქუსვენ,
იფრქევს სპეკალთ სვავიან,
კლდენი მოჭანვენ უბუთი *)
თითქო მოსტეღეს შვავიან!
ფისუნი, ესიდგან **) გამოსულ,
ნაწრალით აღმა სღტეებინ,
შურთსნი დაჭსტვენ ვაშასა,
მათ სდევენ, ესისსებინ;
მთების მწვერვალთა ღრუბელნი
აღერსით ჩაჭკონებინ,
სჩანს უმძიმთ გაყრა იმათი, —
მარჯაღიტს იტრემღებინ!

*) ვუპუ—როცა მთა ან სკობა ხმას იძლევა ადამიანის
უვირილზე, გოყინაზე, სტვენაზე და სხვა (აო).

**) ესა—გახეთქილი ალდე ანუ გამოქვაბული.

მზის სხივი ცის-სარტყელას ჭქსოვს,
 აწოინი ჭეუფუნ ცაშია,
 ჭეივიან მედიდურადა,
 ჭსტურავენ ნიავთ ზღვაშია!

II

აგერ აღზნის მინდორზე
 მკვდარს ლეკებს ევანი სწიწნიანს,
 ტურებიც სტუმრად სწკვიანს,
 უორნები თვალებს სწიჩქნიანს;
 მგლები იბრძვიან ლეშზედა,
 ხარბს თვალებს აბრიალებენ,
 სვავები გაუმძღვარნი
 შეიღვან დასტრიალებენ!

III

აგერ კარავში ირაკლის
 ომს შემდეგ მოუსკენია,
 სძინავს მოქანცულს ბატონსა,
 თავით უნაგირს ჭბჟუნია,
 მისი მეჩანი ჭიხვინებს,
 კრინტს სხვა ვერ იღებს ვერავინ;
 და შინა უმანი „კახისა“
 მისს ხრძალს სისხლიანს ჭეუწავენ!..

ს ა მ ი დ ა

(აზრი რუსულიდგან)

სამნი არიან, ტოლნი არიან,
მათი დანასჴა გულს უხარნიან:
გადაუდვით დებს სელი-სელსა,
გადსტჴერნიან სარკმლიდგან ველსა.
ცელჴად სუმრობენ და იცინიან,
ჴარი-გი ჴგლეჴვს სეებს ძირიან!

გაფრინდა უჴმი, დრო წარმავალი,—
ორილა მოჩანს სარკმელთან ჴალი,
ორნიე ოსრავენ, შესტჴერენ ცასა
და იგონებენ უბედურს დასა!..
ჩაფიქრებულან, არ იცინიან...
ჴარი ჴგლეჴვს ისევ სეებს ძირიან...

გაფრინდა უჴმი, დრო წარმავალი,—
ერთილა მოჩანს სარკმელთან ჴალი,
მოდრებულუღია, გულ-მოწუეტილი,
ნამტირალევი და მოსსლეტილი!
ტირის?.. სსვენი რომ არა ტირიან?..
—წვიჴს და ჴარი ჴგლეჴვს სეებს ძირიან!

მ ო წ ო დ ე ბ ა

ვაკვასიისა მწვერულებსა,
ღრუბლები შამოსხვევიან,
ჩემს გულსაც სევდა აწვებს,
ნაღველი შამოსხვევიან!

ვაკვასიის მთიდგან ღრუბლები
გაჭყვასტა მსემ და სიომს,
ჩემს გულს მსემ ზირი უბრუნა,
გრიგალმაც ჩემსე იომს!

ვაკვასიის მთა განათლდა,
ლაკვარდს ცხს ეკამათუნა,
ჩემს გულს ვარამი ესკვან,
რა კარგი დაემართუნა?..

მოდე გულის მსემ, ისწრაფე
და გაბინათლე გულიან,
რომ მედიდურად ვიმსირო,
შენით დავიტებო წელეულიან!..

მ ე ვ ე ნ ა ხ ი ს ს ი მ ლ ე რ ა

ვასის ჭირიძე, ვასისა,
უფლისგან კურთსეულისა,

წითელი ღვინის დედა,
გამსარებელი გულისა!..
ვაზო, შვილივით ნაზარდო,
უღვაშებ გადავიგონია,
ჩაჭკონებისად ჭიგოსა,
შუაზე გადაიტუნია...
თუ დაგიზურგავს ყურძნითა,
ვერ გაუძლია ბუნავსა...
რად არ ამვიდე, ვსიდავდი,
არ დავსოგავდი მე თავსა!..
ჭირივე შენი იყვებისა,
მოვეკვდები მე შენს ძირშია,
შენი ვარ მსნე და გულადი,
იმედით გასაჭირშია!
შენი ზედაშის მადლს ვიფიცავ
შენ არ მოგაკლო ბარია,
გაგსსლავ, შაგეკლო, დაგთოხნო,
არც-კი ჩნდეს მონათსარია;
გაგფურჩქნო, გაგალამაზო,
როგორც რომე პატარადაა,
ღარ დავსოგო მე შენთვის
ჩემი ღონე და ძალია...
ვაზის ჭირივე, ვაზისა,
უფლისგან ვურთხეულისა,

წითელი ღვინის დედა,
გამხარებელი გულისა!..

ღამის მესრის სიმღერა

ბეზირგნის შვილი არა ვარ,
არც არავისი ბატონი,
ღამის მესრე ვარ უბადო
და ივნის სასრის ჰატრონი...
ცუდ მასკვლავსე ვარ შობილი,
მარტო ჯავა მსვდა წილათა:
კუმატ ღამეში სარ-გამბენს
დავდეკ, ვაძოკე ფთხილათა.
ორი დღის ალო მერგება
მე ჩემი ჭინჩასულისა,
და იმედი მაქვს გუთნისა,
იმისგან გადასნულისა...

გუთანო, ქრისტეს ნაკურთხო,
ღრმად გაუარე კვალა,
რომ შემოგუნატროს სუყუელამ,
მგზავრს ჩვენსე დაჭრის თვალთ;
შენი იმედით ცოცხალვარ,
რომ შენით ვჭამო ჰურია,
შენა გამასურობ, შენც მენა

საქმე გამიწყე მმუწია;
გადააშაგე უაშირი,
აღარ აიძვოს თივითა,
გაუსვი სახსის-საკვეთი
ნაღესი აღმასივითა...
გაჭკარ, გაუსვი, — რას უცდი?
ღამის მხემ გადაიხაროს,
გაუსვი, გუთნის-დედისამც
ცოტა რამ გულმა ისაროს!..
ჭირიმე შენი, გუთანო,
ნაკურთსო ქრისტეს ჯვარითა,
არ მიღაღატო, კენესამე,
ბუღ-შავ, არ მომკლა ჯვარითა!..

დ ე მ ე ტ რ ე ს ჩ ი ვ ი ლ ი .

ვაჭარო, ნუ ხარ ბოროტი,
დადექი მაგ შენ ქერქშია,
გეყო, რაც ღვინო გაწიდე
ჩემგნით შენ ამ ათ წელშია...
ვაყო, რა გინდა, რას მეჩხი,
ხომ მოგე შენი ანია?
მიიდე თავნი და ვასში, —
განა-ვი დასაძრასნია...

მაგრამ ვაღი რომ მოგეცო,
 ჩაგინხრიალე სულშია,
 შეორედ რაღასედ მართმეკ,
 რაღასედ მიტერ ეელშია?!
 შამძებარე ხათლიათ,
 რაღასე დატეპე მირონი?
 ჩემი სასლ-გარი გაგინდა
 სალაშქრო, სასაღირსნი?!
 თუმანში ათი თუმანი,
 ავი შათქვლიივი, წუულო!
 შეორედ რაღას მადეკე,
 ჭირვით შამონვეულო?..

კ ა ტ ი ი ს ა რ ი ს ✓

კატო ის არის, ვინც მისდეკს
 დიდის მოძღვრისა მცნებასა,
 ვინც მოძმეს გულისა გაუსნის,
 თავს აუცილებს ვნებასა,
 ჭერივ-აღებს ცრემლებს მოსწმენდავს,
 მოუსპობს გაჭირვებასა,
 იბრძვის და იბრძვის ერისთვის,
 ქვეყნას მისცემს შუებასა!

კატო ის არის, ვინც მამულს

ტამბაღებს შვილათა,
 ვისაც სამშობლო ტამბაღ აქვს,
 თავი—სამსხვერპლო წილათა,
 ქვეულისა ცრემლი ჭირად უხნს,
 მისი ღიმილი—ღსინათა,
 ვინც მისთვის თავსა შესწირავს,
 მას შამაღებს ფთილათა!

კაცი ის ჯრის, ვინც მამულს
 ეტრფის და ეთაყვანება,
 ვისაც ვერ დასძლევს მტრის ოქრო,
 ვერც მისი მკაცრი ბრძანება,
 ვისაც სამშობლოს ოსვრისთვის
 ღომ-გული მოეფსანება,
 ვინც დასთევს მისთვის წმინდა სისხლს,
 მოწამეს დაკვანება!

მემცხვან რეთონაღეთსედა

.... ცხორი ჯდენე შიჩაქით
 თრიაღეთისა მთასედა,
 მეც მოქანცული, მოღლილი,

ჩამოვვყე ჩემდა ქვაზკადა,
 თვალ გადავაგლე მინდვრებსა,
 თვალ არ გადასწვდა განსედა,
 ტურფად სჩანს აქით მთა-ველი
 უკეთ სხვა ქვეყნაზედა...

გაღაღდა გული, გაღაღდა,
 ჩოლი ბარისგან სწეული,
 აქებდნენ თრიალეთის მთას,
 კარგი ყოფილა, წყეული,
 აქ მწვანედ დელავს ბაღასი,
 ჭჭრელავს ყვავალი რჩეული,
 სმატ ისმის სარბი-ირმისა,
 გაჭევირის გადარეული!..
 ცოტად მცხა, მაგრამ ნიავი
 მესვევა, მკოცნის გულშია,
 ბრალავით წყარო წყურვილს ჭკლავს,
 მსეს ჭთეჩავს ნაკადულშია,
 ც'ორი მამღარი დაყრილა,
 იცოხნის ჰაწა რულშია,
 ნავარდობს ბიჭა-ბატკანი...
 მიეკარს, ჩავისომ სულშია!..

ღარ მწადს, ღარ, შიჩაქი,
 არ მიეკარს მე იქ ტრიალი,
 მინდვრები იქაც ბევრია,
 მაგრამ ჩოლია ტიალი,

ბაღასს სან თოვლი წასთელავს,
ხან ზედ ტეტხლს გააქვს პრიალი.
მაშინ უუურე მწყემსის ჭირს,
ცხვარმა რომ შექნას ზრიალი!..

არ მინდ შინაქის შავი სე,
ქანქვეტა, ბროწეულია,
წიწმატ-ბოლოკი, კაპარჩი,
თუთუბო მოწეულია,
გინდ მომცე სიჩიმის თოფი,
ქამარზე მოწეულია,
თუ ჩემზედ ბედი მუშაობს,
უისმათი მოწეულია....

რა მძარტებს იორ-ალაზნის!

მათ ჩემი ცოდვა ჭკიდიან:
ჩემი ბატონები რამდენჯერ
მტკვრისათვის ჩაუზიდიან;
ვერსად გაუსკალ იმ ოსრებს,
ანსად არ უჩანთ სიდიან;
ანც მეზობლები უგარგან,—
ბევრი ქურდი და ფულიდი!..

ჭირიძე თრიალეთისა,
ეს არის ჩემი სულია,
კალმასი იცის ოქროსი,
დაწინწკლულ-დაჩითულიან;
ეველს მამლევს, მატულსა საჩოხეს,

რად მეჭერვების ფულია?..
მე უფულოდაც დღე-და-ღამ
მიძღერის ღარი გულია!..

სინჩლას გალაშქრება ქისტებზედ

კაკვასიონში, სევს გღმა,
სევსურნი ივრინებინ,
თოფებს ჭფერავენ, სრძელეს ჭლესვენ,
ნეტა ვის ემუქრებინ?..
სინჩლას ქალი მთელს თემსა
გულს დარდად შემოსწოლია,
ქისტეთში განთქმულს ჟოჯოლს
მოჭატებულნი ჭყოლია.
სინჩლა არ გლოვობს ქალთა მსეს,
არ იტრემდებს ვაჟია,
ოღონდ დუღუნებს თავისდა,
შიტალო, როგორც ვაჟია:
„გულთ გაჭკვდი, გასაღდი,
არ აუჩვილდე მტერსაო,
არც შაჟშინდე დაცებერ,
თორემ აგადენს მტვერსაო“!..

აქ შეიძინა სმა-მაღლივ:
„მოდით, სევსურნო, სემდაო,
შემოკრბათ... ნუ თუ გონებს

ჩვენ ვერ არ გაგვიხმდლო?...
 შემოკრბით, შეიმოსენით
 ასალი ტალღაწია,
 გამაგრდით ძეღაპით და გულით,
 ვით ბურჯის ბაღაწია

აიღეთ ჩაქან-აბჯარი,
 დაშნა და იგრანგი სრმალია,
 გამაღეთ დროშა, ალაძი,
 თქვენს თემს მოჭსადეთ ვაღია!..
 მსდაღს ქისტის ნუ შაუშინდებით,
 ის სომ ქურდული კაცია,
 ქალთამსე მალვით შეუკრავს
 და ისე მოუტაცნია...

გვალე, მძობიღნო, ამისდამ
 მთა გვიძევს გადასავალი,
 მივუსდეთ ქისტებს გულ-და-გულ,
 გზას გაგვინათებს მრავალი.

შეიძრა ჯარი სვესურთა,
 მიდიან იმუქრებთან,
 თუ გამარჯვებამ უმტყუნა,
 ერთიან ამოსწყდებიან!..

—
 სვესურნი სხედან სინაღასს,
 იძის სუფრასე მღერინს,
 ქალთამსე კათსით ლუღს აწვდის,

ვაყენი მას შემოსტყვიან.
 სინჩლას-კი წევკას ეწევკა,
 მისდა მიმჯდას ბერია,
 ქისტნი ჯოჯოლას იგლოვენ,—
 სინჩლას მოუკლავს მტერია!..

რძალ-დედა მთილის ჩხუბი

(გოგის ნაამბობი)

გუშინ-წინ, დიღით, ეშმაკათ
 სოფელზე ჩამოვიარე,
 იქ საქმე მქონდა: თანდილას
 ძროხები დავასინარე...
 ნეტა იცოდეთ, რა ვნახე?..
 ჭირი სჯობს აუ-რძლის ყოლას...
 ერთი საათი ვუტყვირე
 რძალ-დედა მთილის ბრძოლას!
 თურმე პატარძალს ბაღჩაში
 წინძვტი მოსდომებოდა,
 ვინ იფიქრებდა, რამ იმას
 თან მწყემსი გადაჭყვებოდა?!.
 აკი შეეტყო დედა მთილს...
 ეკივდა, შენი მტერია...
 რძალსა სცემოდა კავებსი

და აედინა მტკვრია!..
 რომ ჩავიარე, შავსედე,
 გოგო ტირიდა, ჩიოდა,
 ბებეს უქნევდა მუკუნჯას,
 და ძალზე სვითქი სდიოდა...
 „აი, შე ლეშო, ქოფაკო!“—
 დედამთილს ეუბნებოდა,—
 „შე ვუდიანო, მოიცა,
 ქმარს ვუთხრა!“—ემუქრებოდა...
 ბებერიც, რომ ვსთქვა სულ-ქვეშა,
 ჩნდა მარჯვე დედაკაცია,
 თავის რძალს ისე ებრძოდა,
 როგორც სუთის წლის ვაცია!..
 ეუბნებოდა:—„წუკიავ!
 როგორ-ღა იღებ სმასო?..
 დაბუნღებზე თუ არი,
 მეც ვეტივი შენს ვირს ქმარსო!..
 აქ რომ წიწმატი მიირთვი,
 იმან თუ გაგაწიწმაცა?
 ენაში ღვარძლი ჩავიდგა
 და მკლავში ღონე გიძაცა?..
 ისა სვობს, ქმარს არ მოჰხადო
 ნამუსიანი ქუდია,
 და არ ატარო მოსვრილი
 ტალასში კახის კუდია“!..

ამ თქმაზე წყეუელს ჰეტარძალს
 სულ მთლად ეცვალა ელფერი,
 უკდო მოგვერდი დედამთილს,
 ქვეშ ამოიღო ბუბერი!..
 დაუწყო ბუბნა საცოდავს,
 დანწვა რეგორც დათვია,
 ცალ კავში მისწვდა ბეჩავსა,
 თავში წაუსო თათია!..
 მეწინა, ჩემმა სიყმემა,
 არ მოკვდეს ჩემი თავია!..
 წამოგელ, რაღას ვუცდიდი...
 ავი მის დღეში ავია!

კ ა ვ კ ა ს ი ა

რას ვხედავ უზარ-მასარსა?
 შავსცქერი დადუმებული,
 ცას ესწორება თხემებით
 მთა, მთასედ აუღებული!
 აქ ღოდი, სიზი, ჰიტალა
 სატანას მოუთრეკია,
 კაუი, ქვა, ქარწიბი, კირკალი

შეუძრავს, შეურყევეს.

ასვრილა მიწა კენჭებში
და გობის მონანგრევი,
ესენი ნუ თუ ვოჯოხეთს
ურთ-ერთში აურევი!
მთა-მთასე, გორა-გორასე
შეუსვავს, დაუკვერცხია,
მისე უსრავს მათი გვერდები,
ნიღვარს ჩაურეცხია!

მოჭსხმით ნაძვის ძაგარი,
სხეტაკის ჩადრით მოსილან,
მათი სევ-სუვი, ღრადონიტ,
ვეჭე, ქარ-გრიგალმა მოჭსილა!

ავია კავკასიის მთა,
ტურიზა და დიდებუღია,
ვაქო, ვით ვაქო, რომ ენა
ოცნებისგან ბმულა?!.

ეს საოცრება რამ შექქმნა?
ამართა ვისმა ძალამა?
ცას ვინ ამოუგრა ვეშაში,
ან წარღვნამ რად არ წაღამა?..
ქედს ვუსრი კავკასიასა,
დიდებულს—ჩემგნით დიდებს!
ქედს ვუსრი, რადგან სულს და გულს
თავისკენ მიეზიდებს!

უმზირეთ! გავკასის მთანი-
ცის კამარასა სწვდებიან,
ყინვარის ჭავჭავით მოსილნი,
ბარს დანთქვას ემუქრებიან!
ასლავან ორბნი, აწოინი,
ჯისკებიც ესინებებიან,
და სშირად შავნი ღრუბელნი.
მოჭბურვენ, ესტუმრებიან;
მაშინ ელვანი მრისსანედ
გრგვინვენ და იელაკნებიან,
მათს ჭექა-ქუსილს კლდე-ღრენიც
სასარლად ეძრასებიან!

ინათებს, დილის მზის სსივზე.
ღრუბლები აიურებიან,
აქ დაიბერტვენ კალთებსა:—
თვალ-მარგალიტი ჭკრთებიან!
შექეურებ, თსემნი გავკასის
ისევე სპეტაკად ჩნდებიან
და მედიდურნი, ტურფანი-
ლაკვარდს ცას ეჭვინებიან!

ბ ა ჩ ა ნ ა ს ზ ა ს უ ს ა დ *)

გადმასაღისა, ძმობილო,
 შენგან ნასროლმა იამა,
 შენი ფანდურის ყელწაი
 მოსუცს გულს შეტად იამა!..
 უური დაუუგდე სიმეხსა:
 დამიტკბეს ბერი სულია,
 გადამასუდეს ფეშაველში,
 მთლად ამიჩქროლეს გულია!..
 მასმინა შენმა ფანდურმა
 მთის ყვავილების ქეხანი,
 „ფეშაური ქალის ტირილი“
 და „ტყვის სიმღერით“ შეკეხანი...
 ბაასი ბებურ „მუსასთან“
 აღმასებურ ლექსით მსმენია,

*) ეს ლექსი დაწერილია პასუხად ბაჩანას ლექსისა,
 რომელიც აქვე მოგვყავს:

რ ა ფ ი ე ლ ე რ ი ს თ ა ვ ს

შენი ჭირიმე, მოსუცო,
 ია გესროლე, მამაო!
 ძილშიით გამომალეხა
 შენმა ფანდურის ხნამაო:

დავლანებულვარ, ბეჩავი,
ცრემლი ვერ დამითმენია!..

შენ დამანახვე, ძმობილო,
„მგზავრის სადამო მთებშია“, —
ფრთები დაგუშვი მე დაბლა,
ვეღარ მოგუკები ფრთებშია:
შენ უმწვილი ხარ, მე — ბერი,
ღმერთმა გიკურთხოს ჩანგია!
მანაფე, მოძმეკ ასალო,
ბერსა ასალი ჭანგია!

შუერთო გრძნობის მორევსა,
ჩემ გულიც აჩქანაო;
იქით იორმა შაიტყო,
აქეთ ალაზნის წყალმაო.

ბუნებამ ჯერი მიიღო,
მთამ ქედი მოგინარაო,
დუშმანი გათაეებულა,
სამშობლომ გაინარაო.
ბიწსა ჭძლო სათნობამა,
სიცოცხლე გაუნწარაო.
საწყალმა ღამის მერრემა.
მადლობა დაგიბარაო...
ნება მიეცი, დაგდაუნოს
გამოუცდელმა უმამაო.

მიხატოქება სასწავლებელში

წამოდებით, ემაწვილებო,
ტანთ ჩაიწვიოთ საჩქაროზე,
აბა, თავი მოიყარეთ
სწავლისათვის თავის დროზე!..
რა ხანია მამლაყინჩამ
იყივლა და გაათენა,
მერცხალმატ-კი იჭიკჭიკა,
არ დააცხრო ტკბილი ენა!..
აგერ ტყემაც გაიღვიძა,
შრიანებს და რაცდას საროსს,
კოსალა სეს უკაგუნებს,
და მწეერ-ჩიტა ცაში გალობს!..
მინდორი და ველი ჭეუკავის,
ნამი ბზინავს ათას ფერად,
მხემაც თვალი გააჭყიტა,
ამოვიდა მათ სამხერად...
ჭინჭელები ველს მოედნენ,
თითქოს რაღაც ვოგიაო,
მოლაღურიც გაიძახის
მადლა: „ბიჭო—ვოგიაო“!..
ჭია-ღუა სარჩოს ჭზიდავს,
რომ გაივსოს თავის ბინა,
და ფუტკარიც მიხუხუნებს
უკავილისკენ თაფლისთვინა!..
კატო, მხუცი და ჩიტები—
ვეელა საქმეს ჭკიდებს ხელსა,

მეთევზეა—ზღვსა ჳშლის,
 და მუშაკი იქნევს ცუღსა...
 წამოდექით, უმაწვიღუო,
 თქვენც ასსენეთ ღვთის სასელი,—
 წაძმაცუბი ღმერთს აწ უუვანს,—
 წიგნს მიაწვიღეთ აბა სელი!..

ჯერ შრომა, მერე სტომა

სწავლას გიგლა ტიტინა,
 მსკმ შემოუჭეიტინა:

—გიგლა, გეოთა სწავლა,
 ანლა კარგია გავლა...

გამო, შეითამაშე,
 აწვინ ეტუვის მამაშენს!

—აწა, მსეო, მსე-აწლა,
 ვერ გავათავო სწავლა!...

გიგლამ დაიწეო წეწა,
 ჩიტმა დაიწეო მღერა:

—გიგლა, გეოთა სწავლა,
 ანლა კარგია გავლა...

გამო, შეითამაშე,
 აწვინ ეტუვის მამაშენს!

—აწა, ჩიტო—ბსეწვიავ,
 მე ოსტატი მეწვიან...

შენ თუ მოწინი მღერასა,

მას მეც მოვრჩე წერსა!..

გიგლა სწავლობს გაკვეთილს,
არ უუერებს ბაღში ხილს...

ბაღიღვან აღუბალი
ცდილობს მოსტაცოს თვალი.

— გიგლა, გეყოფა სწავლა,
სულა კარგია გავლა...

გამო, შეითამაშე,
არგინ ეტევის მამაშენს!

მოინა სწავლას ბაღსა,
სწავლამ ის არ დაღალა...

გამოვიდა გარეთა,
შესძახა მოუვარეთა:

— ვინ შეძახდა წელსა?

აქ მობრძანდი ერთსა!..

მზე უცინის გიგლსა,

ჩიტო უგალობს მასა,

აღუბალი დარცხვენით

აწვდის დიდ კუნწულსა...

დ ე ღ ა ღ ა შ გ ი ლ ე ბ ი

რატომ იგონებ, დედილო,

ასე ძალი-ძალ დაიას?

ხომ ზეცას არის, იქ უკობს

ჩვენს ზაწაწუნა დარბას.
 შენ არ ამბობდი, დედილო,
 რომ ჩვენთვის არი შვედარია,
 თორემ შეცას-კი ცოცხალა
 და ფუფუნასთან არი?...

დასაჯ, შვილო, — სთქვა დედაშ, —
 რომ საიქიო სკობია,
 რომ სამოთხეში დარბიო,
 ფუფუნასთანა მყოფია,
 მაგრამ არ არის იქ კელი
 სურნელი, ყვაკილოვანი,
 არც ჰეშელუბი ჭრელ-ჭრელი,
 ფარფარა, ფერადოვანი!

— არა, დედილო, დედილო!
 იქ ფუფუნასთან ასეა:
 ანგელოზები გალობენ,
 ანგელოზებით სავსეა,
 ცისკარი დილა-საღამოს
 ტურფა და ვარდის მსგავსია,
 ცა, ვარსკვლავებით ნაჭკედი,
 ანათებს, ქვეყნის ფასია!

— ჰო, შვილო, მაგრამ დარბიოს,
 გამოჩხეულსა დედაშია,
 დედა არ ასლავს გვერდითა
 შატრონად უცხოეშია...

აჲ როცა იყო, ვუცქერდი,
რომ სტოდა ვგავილებოდა,
როცა ცეცხლად მარტოვან,
გარეთული ზეპულებოდა!..

ჩ ი ტ ი ✓

რასა სწუნარ გალიაში,
ჩიტო, მითხარ, შემომჩვილე?...
ხმა არ გამცა... სელი ვტანე,
სამჯურ თავზე შემოვივლე,
შემოვტყორცნე და გავუშვი...
გადივარგა სეცაშია,
აჭიკტიკდა... თუ მლოცავდა,
მისსენებდა ლოცვაშია!

მ უ ხ თ ა ლ ი

მე მას ვუმსერდი, კაცად ვხდიდი, კაცი მეგონა,
არ ვთავილობდი, მე იმისთვის თავი მემონა.
მე იგი მწუერდა, იგი მსურდა, გულს დამეგონა...
ჩემი ყოველი ჩემმა გულმა მას შეაწონა.

ის მიიფიცავდა მეგობრობას, ერთგულებას,

ან თანკილობდა იგი, ვითამც: ჩემსა სლესას,
ცას მე მიქაღდა, დედამიწას და უფლებასა...
ანად ვითუქრებდი მე იმისგან რამე ვნებასა?..

სულ ქადაგებდა, მარად იყო მისგან ჩივილი:
„განა მარტო შენ,—ეცს ვეკუთვნი, ქვეყნისა შვილი,
მისთვის ვიტანჯვო, და მწვეკვია გულის ტკივილი!“..
იმ დროს კაცს ჰგავდა და უქროდა ტუჩსუდ ღიმილი...

დრომ მოიტანა ერის საქმე, ქვეყნისა ვალი,
შეიძრა ერი, გადაავლო წარსულსა თვალი;
ანად იამა... სსვას ითხოვდა დრო მომავალი:
აქ ჩვენი გმირი გამოგვადგა ფელიდი, მუსთალი!..

შევერთო, შევეძრუნდი, რომ ვსედავდი ამას თვალ-წინა,
გმირმა მომხედა მისებრ ურცხვად და შემომცინა...
თვალთ დამიბნეულდა, სისხლი უცბად სულ გამეყინა
და მოწამლულსა, მოშსამულსა მსწრათელ მიმეძინა...

ვნახე, წარმოსდგა ბრწეინვალებით მოცული ქალი,
ვერ მოვატილე უცნაურსა ჩვენებსა თვალი...
სელნი აღაზურა, მოიწოდა სეტისა ძალი
და მემის წარმოსთქვა—მე ვუსმენდი გამშრალ-შემკრთალი:
„ღმერთო, მოჰკითხე, ვინც დალატობს მოძმეს და
ერსა,

ვინც მათსა საქმეს, მათს იმედსა ჩაუტდებს მტერსა!..
 ვინც ზირ-შავია და მზაკვრობით გუელი უმტერსა,
 მენ ამოფხვერი, გრიგაღს მიეც, შეუერთე მტერსა!..

„ღმერთო, დასტანჯე ფლიდი, ერში გამოჩნეული,
 რომ ცრუ, მუსთალი დადიოდეს როგორც ეული.
 კეთის ნუ მოაკლებ, სულ, მარადის იუოს სნეული,
 ჰხვდეს რისხვა შენი, მესი ცისა, იუოს წყეული“!..

გაჭქრა ჩვენება, შესდგა წეკვა. ვასილე თვალი,
 ეურში ბეუოდენ ის სიტუვები და მათი ძალი.
 გავშრი, გავსეშდი, ჩვენებისაგან უცრე შექმერთალი,
 მე ჩემი გმირი წარმომიდგა, — ქვეყნის მუსთალი!..

კო ლ ვ ა

ზანკება, ბული დგას, უჭირს საბრალე ეანსა,
 გაჭირდა, გოლვას ვერავინ ვერ უძლებს ამისთანასა!
 დაგვიშრს წყლების ნაკადი, განმა და დასკდა მიწები!
 სუნთქვა სჭირს, ღონე მოძელე და სეწეურად ვიწეები!
 ღმერთო! თუ-გი რამ შემეძლე, მოვსან, მოვთესე,
 ბეჩავმა.

შენს იმედსე ვარ, უთალო! — მეტი რაღა ვსთქვა, ბედ-შავმა?
 ღმერთო, გვადირსე ცის ნაძი!.. ეანამ დასარა თავია...
 თორემ მოველი შიმშილსა, თან სდევს სიკვდილი შავია...

იჭექა! გრგვინვა მოისმა, იელა სადღაც ცაშია,
 მაგრამ ნაძი-გი არა სჩანს, არსად ცის ვამარაშია!..

უფრო და უფრო ჩამოცხა, მიწებს მასკრალი სულის,
ახსით იშვრის ნიავი, ცა რაცლა მოსუშულია...

ჰაჰანებაა, ბული დგას, უჭირს საბრალე უანსა,
გაჭირდა, გოლვას ვერავინ ვერ უძლებს ამისთანას!

მილოცვა ახალწლისა

(„ივერის“ რედაქტორს)

1) გლეხისაგან

ახალწელიწადს გილოცავ...

ნუ მიწვენ, დავიგვიანე,

ამითი, ესედავ, ბეჩუმა,

მე თავი დავიზიანე:

მოკავლდი შენს კარგს სუფრასა

და „ვიხვით“ წითელ ღვინოსა...

ვინატრი, რომა მარანში

კვლავ მანც მომელხინოსა!..

ღვთის გულისათვის, ნუ მჩისხავ

და ნურას გამიჯვარდები,

„ხონჩა“ მზად მქონდა საზღუნოდა,—

ღმერთის ამის თავდები,—

მაგრამ თქვენს „ნათლი-დედასა“

სული რამ ეღრძო თონეში,

ქაღები დამიგვიანა, —
 ესლაც მკლავი აქვს დონაში.
 ნუგას შემრისსავ, ბატონო,
 მოვდივარ ძველებურადა:
 „ხონხით“ და გონაურითა...
 ანც მონად, აღარც უმურადა,
 მოვდივარ ნათელ-მინობით,
 მომაქვს ნაზუქი, ქაღები,
 ჩამინი, ვაშლი, ჩურჩხულა, —
 ამით არ დავიქაღები.

გილოცავ ახალ-წელიწადს,
 მიიღე ჩემი სალამი,
 ღმერთმა გაცხოვროს ტკბილად,
 გიგურთხოს მჭრელი კალამი!
 ნუ მკითხავ ძველის წლისასა:
 ნავსი რამ იყო წუეული,
 ზირი უჩანდა საჩვენო,
 ხვავი-ვი — შამოლუელი!
 მოგვდგა ქარებით, წვიმებით, —
 ჩვენთვის მზეს სადღა სცაღიან, —
 ხან სეტყვა წამოგაყარა.
 დაგვასიანა ძალიან:
 სორბალი გადაგვიქცია
 სულ მტკნარად გულაფშუტადა,
 ეურძენი — მკვასუ კრიკინადა,

მკვარი—მკვასე ტუტადა!..
 ნულაწამც მოკვიბრუნდებ,ა,
 უეუღმა ექნას ზიწი:
 შენ კარცა მუენდე, გავუძლოთ
 და მოვითმინოთ ჭიწია.
 ჩვენი უისძითა ეს იუო,
 რა ეთქმის ბედის წერასა?...
 სჯობს ისეე გარჯა, მხნეობა,—
 ფუჭად რას ვუსხდეთ კერასა!..

2) ჯაჭრისა გან

ცილოცავე ასლ-წელიწადს
 ნულლითა, უანდის შაქრითა!..
 ერთიც მოკდივარ, შეგნიველო,
 მოკდივარ ჩემის ჭამქრითა:
 ენაწხვან,—ეს რა სხათა!
 გვითხარ, რა გვექნა მუშტარნი?...
 ერთი დხსწერე გარეთი,
 ერთი კარგი რამ უთხარნი...
 უთხარ, თუ ბეწი მოგესკლია
 გრანიცის სქონელია...
 ასარ, სომ იცი, კაჭრება
 უმუშტაროდ რეგორ მხელია?

ვა! ასე სომ არ იქნება,
ზურგით რომ შემოგვაქცია...
ქაი სოფელი სომ არ არი,
რომ დაუნიშნონ ტაქცია?
ზოგს უთქომს, ვითომც ჩვენ გვქონდეს
დამხალი ჩითუულია,—
მტრის ენა არის, ხუ გვერს,
ლუპუსტაციების თქმულია...
საბაბად ზოგი იმასის:
„საღსში გაწუდაო თულისა...“
შენი სიყმის მზეს, თქვი რამე
და გამიკეთე გულია...
ჩვენც, ენდე ღმერთსა, მიუყუებით,
თუ შევძლეთ, მუშტრის ნებასა,
თორემ, კნიაზჯან, მერწმუნე,
კაპირებე ვაკოტრებასა!..
ერთ-თავად ნაგთიც ვაძვირდა,
ბრძანე, ეს რაღა ჭიჩია?..
მასღას! რასა იქ, რას იტყვი?—
უნდა დავკეტო შიჩია!..
გილოცავთ ასაღ წუღიწადს!..
ძველისა რჩება ნისია
თორმეტობდე კნუინის,
სხვისი დარჩავისა...
...

მ ა ჯ ლ ა ჯ უ ნ ა

(თუვღორეს სჯობობი)

დასწევვლა ღმერთმა უშმაკი,
დასწევვლა იმის ბუნაგი,
იმ რიგად დამწის ბსელაში,
როგორც რომ ძღლი მსუნაგი;

ალი, აღ-ქაჯი თმიანი
და მჯღაჯუნა წვეული
ისე მკრებიან სასლეში,
როგორც რომ ციცა ჩვეული!..

ერთს საღამოს ხანს, სამთრის ჰირს,
ნათლია ჩემი მუწვია;
სუდ დატანებით, მავსკდეა
და თოვლიც წამოგვეწია.

ღვთით სარჩო მქონდა ბლამადა,
რას დამკლებდა სამთარი,
დავანთე ცეცხლი სამწვადე,
დავკურგურე სათარი.

ჩემმა ჯაღამმა დაცხრა
ქადა, ლავაში, სასუქი,
დავსოცეთ ქათამ-ქასმანი
და ინდოური ნასუქი...

რადღა მინდოდა ბოშაში,
 არ დაგიდეგდი გუთასა;
 მოკვდავ წითელ ნუნუს —
 და მოკუსსედით სუერას!

დავლიეთ, გაგისაწიან!
 კარგად ვიჭურეთ გულია,
 ჩაუბრუნენით რიგზედა,
 და მოგვეკვიდა რულია...

დაწვევით... შუაღამისს
 ტყავი ამხდოდა, ტიალი.
 კნახოთ, ბურანში მომესმა
 სუნეშა, კუნესა და სრიალი!..

წამოვუქე, უური დაუგდმა
 რადღა ახრჩობს ნათლიას!..
 ახა, კაიას!.. წამოვსტი...
 ვსედავ იქ მაცდურს შავთმიანს!

დავწვევულა წმინდა გიორგიძე!
 შავძასე მავლაჯუნასა.
 გაქრა წყეული... ვინ იგდეს
 ეშმაკსა, ალაჯუნასა?..

რცხად მივვარდი ნათლიას...
 მავნესთვის ვილას სცალიან...
 წამოვ'ვი, წყალი შევასსი,
 უურებს მოვწიე ძალიან!..

მობრუნდა, ამოისუნთქა,
ძლივს მოვიყვანე გონესა,
შირჳკვანძი გადაიწერა,
ისევ მოვიდა ღონესა...

ღარ დავწევეთ იმ ღამეს,
ძილზე ავიღეთ სელის,
სხალი სუფურა გავშალეთ,
ვიგდეთ სელადა სველია!..

დასწეველა ღმერთმა უშმაგი,
დასწეველა იმის ბუნაგი,
იმ რიგად დამწის ბნელაში,
როგორც რომ ძალი მსუნაგი;

ალი, აღ-ქაჯი თმიანი
და მკვლავუნა წეუული
ისე ძვრებიან სასლებში,
როგორც რომ ციცა ჩეუული...

უ ც ნ ა უ რ ი მ ე ჳ ი ა ნ უ რ ე *)

მე ჩემს ჳიანურს აწ ვათრეკ
სასახლს მეგულიშებშია,

*) წარსულ საუკუნეს, თელავში, ყოფილა ერთი მონუცე-
ბული მეჭიანურე. ეს თურმე არას დროს არ ერეოდა საზანდ-
რებში, თავისიანების ჳირსა და ღზინში კი მიუპატიუებ-

მე იმ დასტისა არა ვარ
 ვინაჲ საზანდრებშია.
 ჭიანურის გვგვრავ მუასა,
 როცა მეწვევა დახდა,
 ან როცა ვლხისა მთავრისას,
 და გულში ჭყვავის ვარდა!

თუ გაწყურა ჩემსედ უფალი,
 ზედ-შავს, მომიკვდა დობილი,
 ან სიყრბით ჩემთან შეზდილი,
 დასტურ ნამდვილი ძმობილი, —
 მე მამის გვგვრავ სიმებსა,
 ვიგლოვ სიტყვითა მწარითა,
 ჭვეანას დაწვამ ცოდვითა,
 მთლად მოვწყევ ცრემლის დვარითა!
 გვგვრავ, გამოგვრავ მუასა,
 ავუწევ მალა ფარდაძის,
 გავუსომ, დავაღუღუნებ,
 და მღუღარება გადამოდის!

ლად მივიდოდა, საგლოველს ივლოვდა მოთქმით და თან ჭიანურის დაკვრით, და სალხენს ილხენდა და სხვებსაც აღხენდა.

მეფე ერეკლე რომ გარდაცვალა, მივიდა თურმე ეს უცნაური მეჭიანურე, კუბოს შორი-ახლო წამოიღდა, დაიწყო მწარის სიტყვებით გლოვა და ზედ ჭიანური აყოლა ხამუშ-ხამუშ, და იქ მყოფნი აატირა. ერთი თელაველი მოქალაქე იყო, ზაალ ჭინჭარაული, ეს შენიშვნა იმისი გადმონაცემია.

ავტორი

სანდისსან გოტრობის დიურთი
ჩამომიდგება სანდისა,
რა ვუძასინდლო იმ ოსურს,
გროში არა მაქვს დასლშია.
გუჭი მეწება შიმშილით,
ცოლ-შვილნი შემომტირიან,
არსაით მიხანს სანსარი,
წყევლით მიღებენ ძირიან!..
მაგრამ გული მაქვს მაგარი
და მტკიცე, როგორც გრდემლია,
მაშინ გაუუსამ ჭიანურს,
და მომჩქეფს სუკდის ცრემლია!..

თუ მეკვლიშა მოგვისა,
ქორწილი ჩემიანისა,
აღარ მჭირია ზატოვი,
არც დაწოვნება სანისა;
მივაღ, გაუუსამ ჭიანურს,
ავუწევ მაღლა ფარდმდის,
და სინარულის ცრემლები
დამჭენარს ლოყებსედ გადმომდის!..

აჭა, ზოეტო, სურათი
შენის სულისა, გულისა!
ცრემლიც ასეა მჩქეფარე
ღმობისა, სინარულისა.

კ ი თ ხ ვ ა - შ ა ს უ ს ი

ნეტა რას ვუიქრობ, რას გიწუხს სული? რამ გავიტყვას ვინი და გული?..

სოფლის მუშა სარ, შენ გახლავს სახრი,
შენ იმას, მან შენ მოგაბას მხარი...

უნდა გაინძრა და დაიხარჩო,
მოხსნა, მოთესო, მოიძვო საჩხო;

ტეე და მინდორი, უსვი და ვრცელი,
ვეელა შენია, — მოუსვი ტელი!..

— „იმას ვუიქრობ, გულ-დახაგრული,
მე გხნავ და ვთესავ, სხვას მიაქვს ფული!“

— ნეტა რას ვუიქრობ, რას გიწუხს სული?
რამ გავიტყვას ვინი და გული?..

ბეზინგანი სარ და სოკდაგარი,
სულ შენ მოგივს სხვის მონაგარი;

ადე-მიტემა მოგნიტეზია,
ზღვა და სმელეთი შენა გრეზია,

ადლი, საწყაო, ოქრო, სასწორი,
ვეელა შენია — ვინა გყავს სწორი?..

— „ჩემო ბატონო, ის მიწუხებს გულს,
რომ ველარ ვხედავ მე ველარად ფულს!“..

— ნეტა რას ვუიქრობ, რას გიწუხს სული?
რამ გავიტყვას ვინი და გული?..

მეომარი სარ მკვირცხლი და ძალი,
შენვე გიზყრია რისხვა და სრძელი,
გემოწნილებს კერძი, თაკხედი,
ჯიუტმაც შენ-წინ დახარა ქედი;
ზღვა და სმელეთი გემოწნილებს,—
კინ და ან რადას შეგმცდილებს?..

— „მე ის მათეჩრებს, ის მიწუსებს გულს,
რომ დღეს ყოველს სულს შეუდრთებს ჭსურს“.

— ნეტა რას თქვამს, რას გიწუსს სული?
რამ გაგიტყეს ვანი და გული?..

შენა სარ კაცი განათლებული,
ჭკუით და სიბრძნით სასკლდებული,
შენ გემონება მსვენელი, ვაჭარი,
დიდი და მცირე, თვით მეომარი....

ყველა შენია, შენ გიგდებს ყურსა,
შენით ცოცხალა, შენით სჭამს პურსა...
— „ძამიაჰ! მისთვის მიწუსს მე გული,
რომ აღარ მისმენო, აღარ გაქვსო სული!“...

მ ე კ ე ლ ე ვ ი

შემოვდვი თქუნი,
გწყალობდეთ ღმერთი,
თქუნი ჩემი,— კვალი
ანგელოზისა.

(ჩვეულებრივი სიტყვები მეკელევისა-
ხალხში, ახალ-წლის დამდეგ.)

შეძრვდგი თუნი, გილოცავთ,
 გწუალობდეთ წმინდა კასილი,
 იმისი მადლით იუკიით
 ჰურით და ღვინით ავსილი!
 ჩემს ნაფეხურსა კვალი აჩნს
 წმინდისა ანგელოზისა...
 ისა გლოცვიდეთ, გუარვიდეთ,
 უფლის მარჯვენით რომ ზისა!...
 გულზე სატ დასკენებული,
 მოვდივარ, მომიხარინ,
 მადლი უფლისა მომიძღვის,
 წმინდანი ჩემთან აჩინა!...
 თელის ტაბაკი მიჭირავს,
 სანთლებით განაღებუელი,
 ზედ სორობალია, ჰურ-ღვინო,
 ოქრო და კერცხლი ქებუელი;
 ზედვე აწევია ვაშლები,
 ალვა და გოშინაჟია,
 შაქარი, თაფლი, ჩურჩხელა
 და ერთიც ვატარა ტყვიას...*)
 ეს მოხვდეს თქვენსა მომუარეს.

*) უწინდელ დროს, საქართველოში, მეფის წინ ტყვიას
 დაანარცხებდენ, ახალწლის ზოლოცვის დღეს, და იტყოდენ:
 „შენს მტერს გულშიო“.

და დაგიმარტვდეთ მტკრია...
 განათლდეს ჩვენი ქვეყანა,
 გამრავლდეს ჩვენი ერია!...
 მომაქვს: „ნობათი“, „დროება“, „ივერია“
 და „მწყემსია“, — ამ მხემ
 არიან ჩვენი მოძღვრები
 და ჩვენი ენის ივესვია...
 გილოცვთ სხლს წელიწადს,
 ძველი ძველისთვის არა მტალიან: —
 სიკეთეს ვერას შეგვეყარა
 და კოტრიც იყო ძალიან!...
 ...

ს ა ბ რ უ ა ს ს ა ხ ლ კ ა რ ო ბ ა
 და შექმლება

მე მუშა კაცი გახლავარ,
 გლეხი ვარ, გლეხად შობილი,
 არა ვარ ღვთის მოძღურავი,
 არა ვარ გულ-ნათხრობილი.
 ჩადური სახლი მიდგია,
 სულა, დერეფნით სრულია,
 სხვენი აქვს წითლის ფიცრისა,

გოდლები გამოწნულია.
 წინ და გვერდებსე კარები,
 ურდულად დიდი კეტია,

ხულის კარებს ეი რაზაჯეს, მძინარე
 შიგნიდან დასაკეობი, ინ ჯუღა ენ
 შიგ შუა სხვენში ჰკიდია
 ხაღხანის სკიდაწია,
 ხულისკენ—თარო ვამ-ჭურჭლით
 და კრუნის საბუღაწია....
 — კერასთან შუა ბოძია,
 ბოძთან—ძმრის ქოცო თხლიანი,
 ბოძს უკან—ფეხელის გოდორი
 და გოდი ბაზაქიანი!...
 უღელი სარი კარზე მკაცს,
 ძრახა და ერთი ფურ-საქი,
 ქათმები, კრუნ-წიწილები,
 ქაძმანად ერთი ბურჯაგი!...
 ვნსოვრობ, ბეჩავი, ღვთის მადლით,
 — არ გამტკისა გუღია,
 ნუ გეგონებათ, შავშინდე,
 ვაფისგან მოქანტუღია!...
 სადამო სანსედე ცოლშვილით
 რომ მოჰყუდები კერასს,
 მჭადს და ღობიოს მოვიდგამთ;
 ღვინოზე ვიწყებ მღერასს!
 დავაგურგურებ დიდს სათარსს,
 ბაღებს მივიწკენ ჩულებსე
 მეც იქვე წამოგვორდები,

აწასა ვდარდობ ფულებზე!...
 მე, დედა მიწის მეზობელი,
 გლეხი ვარ, გლეხად შობილი,
 არა ვარ ღვთის მომდურავი,
 არა ვარ გულ-ჩათსრობილი.
 მაგრამ რომ ვშრომობ დღე და ღამ,—
 ნეტავი გამაგებინა, —
 ე სიღარიბე რას დამდევს?
 წამი არ მასუნთქებინა!...
 სჩანს, შავი მიწის ბრძოლასაც,
 როგორ არ აქვს სვავია...
 მაგრამ რა ვუყო, შეჩავმა,
 ვის ვუთხრა სამდურავია?..
 წელს კი—უნდა ვსთქვა სულს ქვეშ—
 მიწას არ უმტყუნებია:
 ზური და ღვინო მოვიდა,
 ნიგოზი, ბლამად ლუბია.
 ვცხოვრობ, შეჩავი, ღვთის მადლით,
 არ გამტყნია გულია,
 ნუ გეგონებათ, შეკშინდე,
 ჯაფისგან მოქანტულია!...

მონუსცი სიზანი ემაწვილს ქემანულეს

ვაჟო, რად მითხოვ აქედან,
 ნეტა რა დაგიშვავ?
 დემეტრძა სომ იცის, მე შენთვის
 ანა ვუოთვილვან ავია...
 ხარჯს ვიძლეოდი რიგინს,
 ან დამიკლია ბეგარა,
 სიზანი ვიუავ მე შენა,
 შენ ჩემი თავი გუბარა...
 თქვენგნით ვართ დანათლულები,
 ჩვენში ტრიალებს მირონი,
 რომ გვერეკებით, სომ გავხდით
 სამტრონი, სანადირონი?!...
 უაა შენს ბაბუა ჩემი
 სიტკბოთი შემეპყსივნია,
 დღეს ვი იმისძა მოდგმძა
 შენგნით უანდური იწვნია!...
 რათა, ბატონო, რას მეჩხი,
 რა დაგიშვავ, ბეჩავძა?
 რა დაგაკელი, მიბძანე,
 რა გაწუენინე, ბედ-შავძა!—
 მე ან გიხნავდი სოდაბუნს,
 გიმიდი, შემას ვსიდავდი,

გზღნობდი, გაძღვედი ღალასა,
 კენახში ვაზსა ვწიდავდი?...
 კაცო, შეჭხედე ღმერთსაცა,
 ის უფრო მოსამართლეს,
 არ მოგიწონებს შავ საქმეს,
 არა და არა, ნათლიავ!...
 შენა აქა მაქვს სასლ-გარი,
 ფურსე, აქა ვარ ჩუუდი,
 სადღა წავიდე, ბუდკრული,
 როგორც თიკანი ეული?!...
 სადღა წავასსა ვაღაბი,
 ბაღღები, გრუსი, წიწილი?...
 არც შენთვის არის სასული,
 რომ გავიწუვიტო სინსილი!...
 ვაჟო! ჩემი სნის ვაწისთვის
 სხვაგან რა გასამღებია?
 ან სად წავიღო, სად ჩავუღა
 ე მამა-პაპის ძეღებია!...
 ჩუ მიზამ, ღმერთი გაცოცხლებს,
 ი მამიშენის ღხენასა!
 შემოვხივხნივარ შენს ვაღასა,
 შენგნითვე ველი რჩენასა!...

მეზადური და ოქროს თევზი

(ზღაპარი)

ზღვის ჰინს იდგა ბერი კაცი,
 ცოლი ჰქონდა დედა-ბერი,
 ქონი უდგათ ძველის-ძველი,
 ფარალაღა ჰქონდა ჭერი.
 ქმარი იყო მეზადური,
 თევზი მისი დასჭერი,
 მით სცხოვრობდნენ საბრალნი,
 იგი იყო მათი ვერი.
 ოცდა-ცამეტს წელს იქ იდგნენ,
 ატარებდნენ მეუღროდ დროსა,
 დედა-ბერი ძაფს აროვდა,
 რომ მით ტანი შეემოსა,
 ბერი კაცი ბადეს ჰქსოვდა,
 რომ თევზი არ მოიკლოსა,
 და თუ თევზს ვერ იშოვნიდნენ,
 მჭადსა სჭამდნენ, ჰსურეოდნენ დოსა.
 ერთ დღეს ჩვენმა მეზადურმა
 ზღვაში ბადე გადისრულა,
 თან გამოჰყვა სულ მკაცრა,
 აჩონჩხილი, სვინის ცოლა;
 მეორეხედ ბედი სცადა,
 ზღვის ფოთლები მოაყოლა;

მესამედს გადსტყორცნა, მეფეებზე
 ბაღე რაცლამ შექრულა....
 წყნარა-წყნარა ეზიდება,
 შამოესმა ჩქავა-ჩქუფი, მეფეებზე
 გამოსწია, — ოქროს თევზმა მეფეებზე
 მოაყენა უვითლად შუქი, მეფეებზე
 თითქო ბაღეს მოსდებოდეს მეფეებზე
 ვარსკვლავების მთელი ჯგუფი! მეფეებზე
 ათრთოლა ბერი-გაცსა, მეფეებზე
 სდგომოდეს თითქოს ბუქი! მეფეებზე
 ოქროს თევზი ესაუბრა, მეფეებზე
 როგორც კაცი, მებადურსა, მეფეებზე
 შეეკედრა: „გამიშვიო, — მეფეებზე
 მოგცემ, რასაც მთსოვ და გსურსა,
 აღონდ თავი დამასსენი, მეფეებზე
 აგაშენებ, უბედურსა, მეფეებზე
 გაძლევ ღმერთს თავდებდა, მეფეებზე
 არ დაგტოვებ მონადურსა!“ მეფეებზე
 შეერთა ჩვენი მებადური, მეფეებზე
 გაუჩერდა ბაღე ხელში! მეფეებზე
 გაიოცა, შაკეშინდა, მეფეებზე
 მოეგვინა სული ეელში, მეფეებზე
 ოცდა-ცამეტს წელს თევზადს, მეფეებზე
 ბაღეს ისურვის, გასწყდა წელში, მეფეებზე
 მაგრამ თევზის ღაზარაკი მეფეებზე

ან ჰსმენას თავის დღეში....
 აიუენა ოქროს თევზი,
 უაღერსა რეგორტ მძასა,
 თავის სანსარს ან თხოულობს
 იმისაგან, ანა ზღვასა,
 შეატურს მოწიდეებით,
 ზღვისა მისცა ისევ ზღვასა.
 „გზა მშვიდობის, ოქროს თევზო!“ —
 მიამასა იმან მასა.
 გამობრუნდა ბერი-გაცი
 და უამოთ დედა-ბერსა,
 რაცა ნასა, რაც გადაჰსდა,
 ანა ჰმალავს ანაიერსა:
 ან რა თევზი დავიჭირა,
 ან რად უშვებს დანაჭერსა,
 ან ის თევზი რად დავჭირდა
 აშენებას სანატრელსა....
 მეზადურს რომ მოუსმინა,
 ცოლმა მიჰყო ღანძლვას ზირი:
 შე სუელელო და ჩერჩეტო,
 ანლა კი სარ მარტლას ვირი!...
 თევზი სანსარს თუ გაძლეკდა,
 რად ივიწყე შენი ჭირი!
 ერთს გობს*) მაინც გამოსთხოვდი

*) გობი-ზონი ანუ ღრმა თაბახია.

ან უვარგა ჩვენსას ძირი“...
 მუხადური კისრის ქექით
 გამობრუნდა ზღვისაკენა;
 სღვა აღელდა, შექმნა ფრთონა,
 ტალღები ან დაუენა,—
 გამოცურდა ოქროს თევზი,
 ბერ-კაცს თავი მოახვენა,
 შემოსძახა: „ბერო კაცო!
 ხომ ან გადგა რამე წყენა!“...
 მუხადურმა თავის დაკვრით,
 მოახსენა კრძალვით, წუნარა:
 დედა-ბერმა გამოძვანდა,
 მეტის-მეტად გამამწარა,
 დამისხენ, თევზთ-სელმწიფეო,
 ცოლმა აღარ გამახარა;
 ბეჩავს გობი გაჭსეთქია,
 ჩვენც ვართ იმის ანაბარა...
 სწორედ აღარ მოძახვენა,
 ახალსა მოსოვს, უბედურსა;
 მე გობი ვინ მოძაქვავა,
 საწყალობელს მუხადურსა!“...
 „ნურას სწყუსარ“, — უთხრა თევზმა:
 მე გაგოწებ სამსახურსა,
 გასწი შენთვის შენს გზაზედა,
 იქ დაგხვდება, რაცა გსურსა“.

შინ გაბრუნდა ბერი-კაცი, — მუხისხე
 ჰხედავს სასლში ახალ გობსა, ხელო
 მაგრამ ამას დედა-ბერი იმისი ლაქი
 უფრო ღანძლით შეამკობს: მამონ
 „შე სუღელთ, შე ჩერხეტო, რათქმ
 აბა თეგზი რასა გზღნობსა? ძედა
 რად მინდოდა გობუნია, ანგენ ღამ
 თავზე დამდის წვიმა, კონი, ამ მოგ
 ღამის ფაცსა წამოგვაქცეს, ძედა
 აღარ უღვას ერთი ჯონი...“
 წადი, სთხოვე რქროს თეგზსა, მამონ
 გვიწყალობს კარგი ქონი, — შინ
 გასწი ჩქარა, რადღას ელი, მუხისხე
 სარმაცი და ბერი ღონი!...“
 შინ შინ
 შებადურმა ჯისრის ქექით, მამონ
 გამოსწია სღვისაგენა, — ძედა
 სღვა აღელდა, შექნა ფრთონა, მამონ
 გამოსურდა რქროს თეგზს, მამონ
 ბერ-კაცს თავი მოახვეს, მამონ
 შეშოსძახს: „შებადურთ! მამონ
 სომ არ გიჭირს რამე შენა?“ მამონ
 ბერი-კაცი უკრავს თავსა, მამონ
 მოასსენა კრძალვით, წყნარა: მამონ
 „დედა-ბერმა უფრო მეტად თანინ
 გამომღანძლა, გამამწარა!...“

დამისვენ, თევზთ-სელმწიფეო, მის
 ცოლმა აღარ გამხარა: მისი სიყვარული
 ახლა ქოხი მოინდომა, მისი სიყვარული
 შენთან თხოვნა დამბარა...: თხოვე
 სწორედ აღარ მომისვენა, თხოვე ცხ
 ახლას ქოხს მთხოვე, შებედურსა!...
 სად შევიძლო აშენებს, თხოვედ მხ
 ვინ რა მომცა, შებედურსა!...: თხოვე
 „ნურას სწუსარ:— უთხრა თევზმა, თხოვე
 მე გაგიწევ სამსახურსა, თხოვე
 გასწი შენთვის შენს გზაზედა, თხოვე
 შინ დაგსვლება, რაცა გსურსა“...: თხოვე
 გამობრუნდა ბერი-კაცი, თხოვე
 შინ მოვიდა მოღალუდი: თხოვე
 ჰხედავს, ქოხი გაჭიმულა, თხოვე
 ახალი და მოხალუდი, თხოვე
 დერეფნით და სანათურით, თხოვე
 სულთ ძალდა მოკვარული. თხოვე
 დედა-ბერი წამომკვდარა, თხოვე
 იღრინება გულ-მოსული: თხოვე
 „შე ჩერხეტო, ქმარს შესძასა, თხოვე
 რას დადისარ უხეიროთ?!...: თხოვე
 ჩაღის ქოხი რად მინდოდა, თხოვე
 შიშით ცეცხლი ვერ დავინთოთ!...: თხოვე
 მე გლესობა აღარ მინდა, თხოვე

რომ ვიტანჯო მუდამ უღმრთოთ,
 აზნაურად მინდა ყოფნა,
 თითონ გლეხებს ძილი ვუფთხოთ!⁴
 მეზღურმა ვისრის ქექით,
 გამოსწია ზღვისაკენა:
 ზღვა აღელდა, შექმნა ფრთონა,
 ტალღები არ დააყენა;
 გამოცურდა, ოქროს თევზი,
 ბერ-კაცს თავი მოახვეს,
 შემოსძახა: „მეზღურო!
 ხომ არ გიჭირს რამე შენა! *...
 ბერი-კაცი უკრავს თავსა,
 მოახსენა კრძალვით, წყნარა:
 — „ო წყუელმა დედა-ბერმა,
 უფრო მეტად გამძმწარა,
 გამოძლანძლა, გამოძთათსა,
 სწორედ აღარ გამძსარა;
 აზნაურის ღირსებას მისოცს,
 გამოძგლო შენსკენ ჩქარა.
 „ნურას სწუსარ, საცოდავო!—
 უთხრა თევზმა მეზღურსა—
 მაგაშიაც შეგაწევი,
 მე გაგიწევ სამსახურსა....
 გასწი შენთვის შენს გზაზედა,
 შეგისრულე, რაცა გსურსა“....

ბერი-გატი თევზს მადლს უხდის,
 გარტებით უკდებს ყურისა...
 შინ მობრუნდა მებადური,
 გადირობ, თქვენი მტერი!...
 ზღაპრს ქსედავს უზარ-მასარს,
 იუფრება რეგორტ მტერი...
 წინ ჩარდასი—მოაჯრ...თა...
 წამოდგარს დედა-ბერი,
 გადაუცოპს ატლას-ბაბთი
 და ქათამი ვარდის იერი;
 ეკლს უმკენებს თქრას მუწკვი
 და უურებს—წყვილი ღაღი,
 აჩონხსლილა ბეჭდებითა,
 ეკლასში შის უცხო თვალი,
 უზარტყუნებს მოახლეებს,
 დანგლივს სოკს დაღაღი!...
 მებადური წინ წამოდგა
 და დედა-ბერს გაესუმრა:

— რადღეგრძელთს ქაღბატონი!...
 სომ შესრულდა, რაც ისურვა?...
 დედა-ბერი ეს იწყინა,
 ქმარი ცოლმა არ ისტუმრა,
 და ცხენების მოსაკლელად
 სავინობს გაისტუმრა!...
 გაიარა ორმა კვირამ,

ქალი უფრო შეიშალა,
 გაკაპასდა, თავის დღეში
 ასე თეცხად არ გამწყურადა.
 შეუყვირა თავის ქმარსა,
 რაოდენიც ჭკონდა ძადა!...
 ახნაურად თავის ყოფნას
 აღარა ჭსურს, — დამწყურადა!...
 „ტასწი ესლავ ოქროს თეკოსან, —
 შეუძახა მეზღურსა —
 მოასსენე ახნაურათ
 სწორედ ყოფნა აღარ მსურსა,
 დედოფლობა მოვინდომე,
 თუ გი ჩემთვის არა ჭსურსა;
 ამითა ვტღი იმის აღთქმას,
 დავუფასებ სამსახურსა“...
 შეკრთა ჩვენი მეზღური,
 შეუძახა თავის ცოლსა:
 — რამ შეტეშალა, დედა-კაცო,
 ვისა ჭხედავ შენს ამოღსა!...
 მისრ-მოსრ შენ არ იცი,
 თავს გაიხდი ჩხსაქოლსა,
 ვისთან მეზავნი, რაებს უთვლი,
 ვისა ჭხედავ შენსა ტოლსა!...
 გაღირია დედა-ბერი,
 ქმარს ჭკრა სილა უტნაური,

შეუუვირს: „რეგენი ხარ,
 ბრევი, ვირი, უთაური,
 გლეხი ხარ და გლეხის შვილი
 და ვაჩრვიოთ უწინაური!...
 ვის უბედვ უხარის თქმას! ..
 ხომ იცი ვარ აზნაური!...
 გასწი, თორემ წაგათრევენ,
 გასწი ესლავ ზღვისაკენა“...
 გამოსწია მუბადურისა,
 შიშით არც კი შასვეენა: —
 ზღვა აღელდა, გადაშავდა,
 თევზმა თავი მოაჩვენა,
 შემოსძასა: „ბერო-კაცო!
 ხომ არ გიჭირს რამე შენა?“...
 მუბადური უკრავს თავსა,
 მოასსენა კრძალვით, წენარა:
 გამლასა და გამამწარა!..
 დედოფლად ჰსურს იუმს იგი,
 აზნაურად კი აღარა!“...
 „ნურას სწუნარ, შე ბეჩაო,—
 უთხრა თევზმა მუბადურისა,—
 მაგაშიაც შეგამწევი,
 მე გაგიწევ სამსახურსა.
 გასწი შენთვის შენს გზაზედა,
 შავისრულე, რატა გსურსა!

ვადელოფლებ დედა-ბერსა,
 არ დავაგდებ მონამდურსა“...
 შინ დაბრუნდა ბერი-კაცი,
 ძლივსღა მიჭეკა მას მუხლები,
 შაისედა—გაიოცა:
 გაჭიმულა სსასხლები,
 შიგ დელოფლობს დედა-ბერი,
 იქ ასლავან მოხელები,
 შთავარნი და აზნაურნი,
 მდიუნნი და ლართ-მცველები...
 მეკლიშია, დიღინია,
 ღვინო ისმის ღაღის ფერი,
 სასუმელებიც ფერადები
 სუფურასკა დიას ბერი:
 ჯისვი, არჩვი, ჯეირანი,
 გნოლ-კავაბი, სოხობ-მწეერი,
 ფარ-ხრმლიანიც თავს ადგანან,
 გადაინონ მტერსა მტვერი!...
 შეკრთა ჩვენი მებადური.
 მუნღსა უდრეკს დელოფალსა,
 შესხმა უნდა გაუბედოს,
 ვერ ასურხებს ნათალსა...
 მოასსენა: „გაუმარჯოს,
 დელოფალო, თქვენსა სრმაღსა!...
 ხომ შესრულდა, რაცა გსურდათ?—

მეტს ნუღარას დამდებთ ვაღსა...
დედა-ბერმა არ იკადრებ,
ქმარს უძრახოს, მხოლოდ ბრძანა:
„გაგდგეოთ ეგ სულელი,
მამაშორეთ თვალიდგანა!“...
ეცნენ ბერ-კაცს კარის-კაცნი,
მიაუღლეს კისრიდგანა,
წაუსვეს და წამოუსვეს,
რამდენიც-გი აიტანა!..
ვალათებმაც, ცოტას გასწედა,
არ გაისვეს ხელი სრმდებსა,
ბერ-კაცს სჯღსი-ვამაათი
დასტინის და ასწეებს:
„ძლიერ კარგად მოგივიდა,
უგუნურს, რა გაუფლებს!...
რაც არ ექნას მამაშენსა,
ნურც შენ დაჭსეკ მარმამებს!“
გაიარა ორმა კვირამ,
დედა-ბერი უფრო სწერებს;
გააგზავნა კარის-კაცნი,
ქმარს იხარებს, ემუჭრება...
მუხადური მოიძებნეს,
წარუდგინეს,— შიშით ქრება...
დედაოფელმა ქმარს უბძანა:
არ მსურს, რაც არ შეკადრება!

გასწი ესღავ ოქროს თევზთან,
 მოუსარე მღაზღად თავი,
 ჩემ მაგიერ, უსატილოთ,
 მიუტანე ეს ამაგი:
 დედოფლობა არ მინდა-თქო,
 არ ქონია ამა სვაგი,
 მინდა ვიყო ზღვასთან მეფა,
 მქონდეს საწილ უთვალავი;
 ოქროს თევზიც გვერდით მასლადქს,
 გაგებ ზავნო, სცა მინდა“...
 მუბადური კრისტს ვერა სძრავს,
 სმა სრულებით გაიკმინდა,
 ბუბურს სიტყვას ვერ უბრუნებს,
 შიშის ოფლი მოიწმინდა,
 გაქანა ზღვისაკენა,
 თუმცა წასვლა კი უძიძიდა...
 რა მივიდა ზღვის ზირასა,
 დანასა იერთონ ზღვისა:
 შავ-ბურუსი მოსდების
 და ქუსილი ისმის წყლისა,
 გრგვინვა არის საშინელი,
 წვიმისა და ქარიშხლისა.
 შეუძის ოქროს თევზსა,
 თუ მიწვდენა შესძლო სმისა!...
 გამოცურდა ოქროს თევზი,

ბერ-კაცს თავი მოახვევს,
 შემოსძასს: „მეზადურა!
 ხომ არ გიჭირს რამე შენა!“....
 ბერი-კაცი უკრავს თავს,
 მერე კრძაღვით მოასვენს:
 „ი წყეულმა დედა-ბერმა,
 არ იქნა, არ მომასვენს:
 დედოფლობა დაგვიწუნა,
 გამითქვიფა, ბეჩავს, თავი,
 ზღვის მეფობა მომინდომს,
 მასთან სჯარო უთვალავი,
 თქვენი სღებავ მოისურვა,
 გასაგზავნად, რაგორც ნავი;
 და ეს იყო წამოკედი,
 მოვიტანე ეს ამბავი“....
 აქროს თვეზმა მოუსმინს
 უკვლავური მეზადურა,
 მაგრამ საწყაღს სმა არ გასცა,
 საბრალოს და უბედურსა,
 გადუქნია ბოლო ზღვასა,
 შეუცურდა თვის სადგურსა...
 მარტო დარჩა ბერი-კაცი
 უადგილო უდაბურსა!...
 დიდსანს იკდა მსახურისთვის,
 კერას გასდა საცოდავი,

ადგან და შინ წამოვიდნა,
 პირს ჩაღუნა მწარედ თავი....
 შინ დაუსვდა ძველი ქონი,
 გობი, ბადე და ნემს-კავი,
 დეკოფანში—დედა-ბერი,
 მატყელი, მისგან დანართავი!....

ს ი მ ღ ე რ ა

* * *

ნეტარ იმ დღეს, შე რომ ბაღში მელოდი,
 მოკულ და გულს მომაშორე მე ღოდი!
 შენის ეშით მე თავ-სარი დაძვება,
 მილაღ აკოთხოლდით, მასსთავს, შენცა და მეცა....

მოხველ და გულს გადმოთფინე დაღადი,
 ბრალ-იეჩაღი, ვარდ-გიშერი და ღალი!
 შენი შეურა ამ ჩაგრულს გულს იამა.
 თუშენით მატყბე, როგორც ვარდმა, იამა.

დამსვენ ოხუნას, ტანჯვას, კენესას, ცოდვილსა,
 გაძისსენი სამოთხე მე ცოდვილსა!...
 გადმყარე გულზე, თავზე სულ ის,
 მეც შეგწირე სიცოცხლე და სული!...

დრო იტყვალა: მიმუსთლა ვინც მიწამა...
 აღარც მომკლა, რომ მიმიღოს მიწამა...
 ფოფოსეთად შემიტყალა დარია...
 ჩემს წულუღს გულში სამსალა რამ დარია!..

აღარცა ჰსურს მისაღებუნოს იარა...
 ჩემმა სატრფომ ჩემგენ აღარ იარა!...
 მე, უძლური, კვდივარ ასე ავად...
 რა შევტოდე, რომ მომეპურე ავად!..

და ეს გული უწყალოდ რად ასერა?
 ესოდენი რა ვაწყისე ასე რა?
 რისთვისა მკრა გესღიანი ისარი?
 ჩემი შევლელიც და მომჩენიც ის არი!

მოდო, ჩემო, წულუღი გული დანამე,
 ან არა და გულში დამეც დანა მე!
 მოისწრაფე, როგორც მარჯვე მომკალი,
 ან მაცოცხლე, ან ისევ შენ მომკალი!..

ა ლ ს ე ვ ა ნ ს წ ა ს ვ ლ ა

მარილზედ მივლენ ბიჭები,
 დარდი არა აქვთ გულშია,
 ურები მისდევს ურემსა,
 შოლტების ტულაშა-ტულუშია!...
 ნაცადი ბიჭი მიუძღვის,

ტუბილად დამღერის ხარებსა,
ჭიჭიქროსს, მოიულის აღსევანს
და ცოლ-შვილს განსარებსა.

„აღსევანს წავალ მარლზედ,
მარლს მოვიტან ბროლსაო,
გაუწი, შინდავ, გიშერას,
რადა დალატობ ტოლსაო?“

გაუწი, ქედის ჭირიძე,
გიშერა ცოდო-ხარია,
უშველე, ნურას ცუღლუტობ,
ტოლს დაუჭირე მხარია....

ურემი, ჩემი ურემი,
გამყოლი არის ხარისა,
არ ეფიქრება კლდე-ღრისა,
აღსევანის მთა და პარისა....

ღერძი უდგია წიფლისა,
გასაძნულ-გაძოხილია,

ზედ თულეი ნიგუზის მოზგუებით
გახეშილ-გატყდილია;

უბე გავაწყე ღაროხებით,
დანდლებით გადაძმულია,

ისე გაუძლებს ასს ქვასა,
არსად დასჭირდეს ცულია.

თულეები დაპკეერცსე, რა თულეები,
გრგოლივით ჩამოსხმულია,

ჯაგ-რცხილის ფესვებს მოკვიდე
სოლებად იფინის გულია....

გინდ გავატარებ თოკზედა,
არ მოკვდეს ჩემი თავია!...

გაუწი, შინდავ, გიშერას,

ნუ სტრუობ, ნუ სარ ზვია!...
 აღზევანს მივალთ მე და შენ,
 როგორ არ გაგვისარდებს,
 ლოკე და ლოკე ძარილი,
 აჩვიან გაგიფხვრდება...
 შენ რადას სხეში, ნიკორავ?
 ღონე თუ გამოგლევიან?
 ეშმაკობ, თორემ ვერ ირმას
 შენთვის არ დაუძლევიან!..
 აღზევან წაკალ ძარილზედ,
 ძარილს მოვიტან ბროლსათ,
 ვერ დედას გადავესვევი,
 მერე შეიღსა და ცოლსათა!

ღმერთო, გვიშველე

მოკვდიო, შენდა, ღმერთო, ძლიერო,
 შენ შეგვიბრალე ჩვენ, სასიერო!
 დანერგე ჩვენში დიდი სიჭკველე,
 რომ მოვესძაროთ მესობულს, მოძმეს...

ღმერთო, გვიშველე, ღმერთო, გვიშველე!

აგერ გლასაკანი, უთუოდ ჭშიანთ,
 რადგან თოვლ-ჭყაპში კარ-კარ დაწინიან...
 იმათა სტანჯავს უინვა, სისველე...
 ეგებ შევმოსოთ და მივსტოთ ლუკმა...

ღმერთო, გვიშველე, ღმერთო, გვიშველე!

აგერ ბაღლები, — ჭსურთ სწავლა გულისთ,
მაგრამ სადა აქვსთ ამისთვის ფული?...
გარს უნდა ერთყაო მუდამ სიბნელე...
შეგვაძლებინე, მივცეთ ან-ბანა, —
ღმერთო, გვიშველე, ღმერთო, გვიშველე!

ჭაბუკებს რომ უჭინს, უწუსს სულია,
თითქოს რაღაცა დაცემულია,
და მოერია ვიბის სითხელე, —
შეგვაძლებინე, რომ მოკესმაროთ...
ღმერთო, გვიშველე, ღმერთო, გვიშველე!

შენ შეიბრალე გლეხი, საწყალი,
დაუსაკუთრე მიწა და წყალი,
„ნადელის“ შესხნა ნუ გაუბნელე...
ჩვენც შეგვიწიოთ, შეგვაძლებინე, —
ღმერთო, გვიშველე, ღმერთო, გვიშველე!

მოგვეცი ჰური ჩვენ აჩსებისა,
შეგვინდე ცოდვა, ცოდვა ვნებისა;
ტანთ-სამოსელი ნუ დაგვიძველე,
მოგვეცი უფალთ, ჯანი, სიმთეფლე...
ღმერთო, გვიშველე, ღმერთო, გვიშველე!

დმერტი დიდია, ღაწიბო!

ჩამ დაგდონა, ძმობილა,
 ჰუწი თუ შემოგულია?...
 მოხან, მოთესე, მოიპეე,
 ბუნება მწყალბეღია;
 გამსნეკდი, ძმაო, იმედი
 არსად არ გავიფრინდება,—
 „დმერტი დიდია, ღაწიბო,
 გული ნუ შეგიშინდება.“

წუთი-სოფელი ცნუ არის,
 აქ ყოფნა ერთი წამია;
 გამსნეკდი უკვლავ საქმეში
 და განსარჯე, ძამია....
 რაცა რომ იასაული
 უძრთლად ჩავიფრინდება,—
 „დმერტი დიდია, ღაწიბო,—
 გული ნუ შეგიშინდება.“

„შოთს ნუ აუტეს ნუჩაის,
 უკვლასთან იყავ ძმურადა;
 დაკას რომ სარჯი მოჭყეებს,
 შენ ის გუყოფა ჰურადა.
 თუ მესობელი ჰობედა,

ჩქარობს და ზვიღვინდება,—
 „ღმერთი დიდია, ღვარძლი,—
 გული ნუ შეგიშინდება.“

ჩაც დაგლო ბედნიან ვაღადა,
 თავ-თავის ღრობზე აძლიეჯ
 სათემო სამსახურები
 არ შიარჩინო,—დასძლიე;
 და მასინ მამსასლისი
 თუ რასმე ზვიღვინდება,—
 „ღმერთი დიდია, ღვარძლი,—
 გული ნუ შეგიშინდება.“

ღვდელს საქორწილო, საკურთხე
 შიარტვი დაწესებულე,
 რომ ველარ ვისეუკედუროს,
 მასინ იქნები ქეხული;
 თუ მეტს დაწიუებს თხოვნასა,
 იქამდინ გამოტვიინდება,—
 „ღმერთი დიდია, ღვარძლი,—
 გული ნუ შეგიშინდება.“

ვაღს ნუ აიღებ ვაჭრისგან—
 იმისი ვაღი მნელა;
 თუ ვაჭრისგან, გვერდით ვეპს

შენივე მეზობელია.
 ისევე მან ირგოს ცოტა რამე დადგინდა
 კალი არ გაგმისსვილდება, —
 „დამეწთი დიღია, ღარბობა,
 გული ნუ შეგიშინდება.“

—
 ჰატოვი ერი ცოლ-შვილსა,
 შენ სარ იმათი ჰატონი.
 მათ ნუ გაისდი ბატონად,
 ნურც გაუსდები ბატონი.
 ცოლმა თუ დაგმობუნა,
 და ზოგჯერ წაგკეილება; —
 „დამეწთი დიღია, ღარბობა, —
 გული ნუ შეგიშინდება.“

ე ს ნ ა

ყანავ, შენ ჩემო ყანაო,
 ნამი გიამა განაო!
 გისდება ოქროს ქოჩორი,
 რამ შეგქმნა მაგისტანაო!...

ყანავ, შენ ჩემო ყანაო,
 ტურფავ და ლერწამ-ტანაო,
 მარცვალს ამსადებ მსხვილ-მსხვილსა,
 უფალმა ასე ბძანაო!

გეთამაშება ხიავი, მ წ ნ
 ზღვასავით დელავ, სვიანი,
 შენი შრიალი მასარებს, *...იღბების*
 დიქრთმა გაშოროს ზიანი! *...მეცხედრებს*
 მსე დაგდომია თავსედა, *...იღბისნის*
 გიუურებს კაი თვალსედა, *...მთლიანს*
 ციღვან დაგმლერის ტორთლა, *...მეცხედრებს*
 მე იმას ვიცნობ სმასედა. *...მთლიანს*
 აკერ დრუბელმაც შუჭითა, *...მთლიანს*
 სეტყვითა მონაშუჭითა, *...მთლიანს*
 გადავიარა გრგვინვითა, *...მთლიანს*
 შესმლდა ჩემის ყუჭითა. *...მთლიანს*
 დიქრთო, აკვტილდეს ზვია,
 შენდა მოვსარე თავია,
 დალოცე ჩვენი ნაშრომი,
 გვიბოძე კარგი სვაჯია!...
(საუბრისძე)

სასჯელის განჩინება

თუ მათქვევინებ, მე გეტყვი მართალსა ამისთანასა:
 ვინც დაიწუნებს კეკლუცსა, ტუროვასა ჩემისთანასა,
 იმას მიუგოდებ გონჯ ქაღასა, დაჰანატრულებ ლამაზსა,
 მეც რაღად მინდა სიცოცხლე, — გულში დავიციებ დანასა.

მ უ ხ თ ა ლ ს

მიუკარდი და ვსტებუბოდი სიუკარულისა შსაშით,
 შეგტრფოდი, შეგხაროდი, სიტოცნლეს ვშრეტდი ამით...
 მომშორდი, გამეცალე, ეგ გული აღარ მსურის,
 მუსთაღის სიუკარულის მე ტრფობა აღარ მწყურის!..
 ან კი რად დამინდობდი, მაცდური ევას თესლი?..
 მომშორდი, აღარ მათროს მე სიუკარულის გესლი!...
 გამოკოვსისლდი, მოვიძვე ესლა ჭკვა და გონება,
 არ მწყურის სიუკარული, არ მსურს მუსთაღად მონება!...

სიუკარლისა მუსთაღობა, სცადეთ, როგორ ძნელია...
 წყუელ იუოს, ვინც მუსთაღს გაუშვიროს სელია!...

ნ ა ნ ა

(ბერძნულიდან)

ნანა, ნანინა, შვილო,
 ტკბილად იძინე, ტკბილო!
 ღამისი სარ მძინარი...
 შენი ძიძა ვინ არი?..
 —ოწბი, მ'სე და ქარია,
 მაგრამ რა სანძარია?...
 ოწბი გაიფრინდა შინა,
 ნეტა რამ შეაშინა?

მზე მოეფარა მთასა,
 ქარი სჰმი დღის უკან
 დაუბრუნდა დედასა.
 ქარსა ჭკითსავდა დედა:
 „შენ ტუნტუნს როგორ ჭბედავ?...
 სად ეთრეე ამ სჰმს დღეს?
 თუ ემე კარსკვლავებს?
 ან ზვირთებს თუ ისროდი?
 შეგაწიო ის როდი!“...
 ზვირთებს კი არ ვისროდი,
 არც კარსკვლავებს ვისროდი,
 მე ვუკვლიდი ბღანას,
 არა ვგრძნობდი დაღღვას,
 მე მიძობას ვუწევდი,
 ნახად აკვანს ვურწევდი.

ვვა ვიღების სიმღერა
 ვ ა რ დ ი

ჩემი ენოსკა ტუბილია,
 მაგრამ იუკ იფოსილია:
 მე მასსია ეკალი...
 მეტრფის კაცი და ქალი.

მე მეძსნიან ვარდსა,
 გულს გადაგიური დარდსა,
 ფერითა ვარ ლამაზი,
 უნოსვით—უცნო და ნაზი.

ი ბ

გამოიტან, რა მჭვიან?
 მოვალ სსვასე ჯდრინან,
 მოგილოცავ გასაფხულს,
 სურნელებით გიტკბობ სულს!
 ბუჩქის ძირსა ვუკვავი
 და მომისრია თავი....
 ჩემი სასელი—ია,
 ნაზი ვარ და გულ-ღია!..

ზ ა მ ბ ა ს ი

ქართლში მჭვიან შროშანი:
 თეთრი, ჭრელი, სოსანი.
 ვამკობ ბაღდეებს და წყლის შირს,
 თავს არავის ვუხრი ძირს!..
 მე გასლავარ ზამზანი,
 შეშელების ამბოსი,
 ჭინჭველა და შეშელა—
 მე მესვევა სულ უველა!

ს ო ს ა ნ ი

ტანად ვარ იის ფერი,
 არ შემჩნება ის ფერი;
 გამწურვენი და სარობენ:
 საღებავად მსმარობენ.

მე ვაშვენებ ყანასა,
 ყვავილს ჩემისთანასა,
 არუნა ჭყავს მგოსანი...
 მე გახლავარ სოსანი!

შ ე ს ა წ ი რ ა ვ ი

ბედმა მრისხანემ მომისპო სარჩო და ჭირნასუღია,
 დამტაცა ცოლი და შვილი, არ შემარჩინა წუღია!
 შამომისია მოუკასთა გულ-მტკივნეული ჯარია,
 მომადგენ მან-უგეშებლად, დამძსეს გლოვის ზარია!
 თავიღა შემჩნა ტიალი და მკლავი მტკიცე სრმლიანი.
 ამათ კუნასავ სამშობლოს, რომ ააცილონ ზიანი.

მილოცვა ახალწლისა

ძველი წელი გავისტუმრეთ, მოგილოცავთ ახალ წელს!
მოგილოცავთ, რომ გადურებით უნაყოფოდ-წაწსულს, ძველს!
იანვარი—ბატონებო—ჭსუდავთ, აკერ, წამოდგარა!...

კეთილი მსურს ჩვეუნიანთვის... მამ ვინატრო?—ვისთვის
და რა?..

სამსედროში ვინცა სუსტობს, ღმერთო, მიე ძეგავში ძალა,
„ტირანეში“ ნუ გამოიუვან, თუ ვი თავი შეგაბრალა...

დამოქანში,—ღმერთო, ნუ იქ,—რომ სავკრდი იქცეს ნარ-
მად!...

შენ მოჭკითსე იმ ვაჭარსა, რომელიც იგებს არმად!..
„სტრანში“ შეტანილს მამულებს, იმერთ დაუნეღე ტე-
ცელი,

ნუ გაანარე „აკენტებს“, რომ ირჩიეს იმათ ვერცხლი!...

ვინატრი: „სსუდნი ვასსები“ მოსპობილიყოს ქალაქში,
თსა თსაში არ გაეცვალოსთ, „პარიკმასერი“—დალაქში...

ვინატრი: ხორაგეულის შემცირდეს ნიხრი, „ტაქცია“...

ნეტამც ყველაფრის ფასები ნახევრად გადააქცია!...

აღვასასს სომ ვერ გაუბედავ, აღარ არის „მოდაშია“,

კანოპტი და ნამვის ტოტი ღმერთმა მოგცეს ოდაშია!

ვინატრობ, ქალებს, კუდიანებს, დაუმოკლდეთ კაბის გუდი,
შვილებს გვერდით მოჭსხდომოდნენ, აღარ ითქვას მათზე
ტუდი!...

ბუღვარსე არ დადიოდნენ, უსაქმოდ და უსეიროდ,

თუ მოსწეინდეთ, სანდის-სანა, ბაღს მივმართონ სასეირ-
ნოდ...

„გლუბში“ დამეს ნუ ათევენ, ნუ იღუპვენ თავს „ბაღებში“...
ვინატრი, რომ ქმრებს და შვილებს შესტყეოდნენ სულ

თვალებში.
დმერთსა ვთხოვ, რომ საქართველოს განათლებას მოეფინოს,
დმერთსა ვთხოვ, რომ ქართველ გაცნას სულით - გულით

მოელხინოს!...
ვინატრობ, რომ ის არ დამუნჯდეს, შეჩინოდეს იმას ენა,
რომ „პრიკასსაც“ გადაურჩეს და მიეტეს ამით ღსენა!

ვინატრობ, ბანკში შეეტანოს, თავის დროზედ მას ფულები,
რომ გეურქას არ ჩაეგდოს მისი ჰაზის მამულები!...

მსურს, მუშა ხალხს გაემარჯვოს თავის ოფლით და სწავ-
ლითა,

ეველა უხვად მისტეოდეს, მამდარ იყოს მოსავლითა!
მამსასლისს არ ეჩაგროს, „პრისტავსა“ და ისაუღს...

დმერთო, შენით შეიძლება, შენ მოახდენ ამ სასწაულს! ..
მსურს, რომ „იმედს“ მოემეტოს, გაუმძრავდეს იმედები,
განშორდეს უნიჭო ხალხი და შეუძნირდეს ებედეები...

ვინატრობ, „შრომის“ დაუმკვიდრდეს სასული უფრო ძლიერი,
გამრავლდეს მისი მკითხველი და შრომა ნაყოფიერი!..

„გაკვასს“ მიეტეს სასსარი და რედაქტორი ახალი,
ფერი და შინაარსობა, ხალხი არ ჭკვანდეს დამოუთხალი...

ქართულსა სცენას მიეტეს ახალი „რეპერტუარი“,
ხალხმა იაროს სშირდა და აღარა სთქვან უარი...

მსურს და ვნატრობ, ისახელოს ძველებურად „ივერიამ“
თანაუგრძნოს სუვევლამა, ერთიანად ივერიამ!..

ნეტამც გაძღეს ადვოკატი, მიეტეს მღვდელს და მოხელეს,
ეგებ ცოტა შევასვენოთ, თორემ ვიბე გავკითხვულეს...
ჩემთვისაც ვნატრობ, მომაკლდეს, — თუ-კი სადმე მყავს მე
გამძვინის რაღაცეა, მათგანობამ რომ გონივრულად მტერი,
გამრავლდეს ჩემი შვითხველი, მიგრძნობდეს ქართლისა
...მომხმადეს
...მომხმადეს

მ გ ს ა ვ რ ე ბ ი

— რას შეომბლვერი, ყმაწვილო, ემაგრე შედიდურდა,
მე „გამარჯვება“ შეგკადრე თავმდაბლად, ბატონ-ყმურდა...
თუ კაი კაცის შვილი ხარ, გაზდილი ძველებურდა,
შენც უნდა გსა დაგელოცნა, სვეენას არ გთხოვდი ძმუ-
რდა!

— რაებს გადასცემ, ოხერო, სულელი ხარ, თუ ჭკვიანი?
გუშინ არ იყო, თავს მადგენენ შენგვარი ქალმეუბანი?..

— არა, ძმობილო, ის კაცი სხვა კაცი იყო, ყმაიანი,
ვისაც რომ ახლდნენ ჩემ-გვარი ბიჭები ქალმეუბანი!..
ის კაცი შენ არა გგვანდა, — მსხე იყო, ზრდილი, ღვთიანი,
ბატონი ყმასა ჭამობდა, ყმა-შვილიც ახლდა სვიანი!

შ კ ი დ ნ ი ვ ა რ თ

(აზრი რუსულიდამ)

წინ შემეხეხა გოგონა, ტურფა, თმა-სუჭუჭინი, რვა წლის თუ იყო ბაღანა, სახე მეტყველი, ჭკვიანი; რომ დამინახა შეხერდა, ღიმი უქრთადა ზირსედა; სულაც არ შეკრთა, იცდიდა, იქვე გზის განაზიროსედა. მაშინ სოფელელი ჩითკაბა შეკნოდა, როგორც კელია, წინ წავდეკ მისათერებლად, თმაზედ გადუესვი სელია, მერე წუნარის სმით და ტეზილად შეკვითსე აღერსიანათ:

— „ნეტა და-ძმანი თუ გეყვანან? — სულ რამდენი ხართ ძმინათ?“

— „შვიდნი ვართ!“ — შითხრა — ბატონო: ორი გემოვნა ზღვანია, ორნი სოფლებში წავიდნენ, სამუშაოზედ მკაშია, ორნი და-ძმანი დავამარსეთ — იავადყოფეს მწარედ, ერთიც მე, დედასთანა ვარ... დიან, შვიდნი ვართ სწორედ...“

— „რას ამბობ, გოგო? თუ ორნი თქვენ მიწას მიაბარეთა, სუთნი ეოფილხართ მამ კხლა, ყველანი შინ და გარეთა?“ ...

— „არა, დედას მსემ, ბატონო!.. შვიდნი ვართ სწორედ და-ძმანი: ორი აქ სათელავია — ერთი მე, ოთხნიც სომ სხვანი?“ ...

— „გიდეკ!.. ვერ მიხვდი, ბგონია?.. აბა რას ამბობ, დანაუ?..“

სუთნი ეოფილსაწო, თუ ძაწოლას ოწი აქ ასაოფლასია.“

— „შვიდნი ვაწო, ძიასკ, დედას მსემი.. ვერ მიგასკედრე?..
რა მომდის?!..“

სულ ათი ბიჭი არ არის ჩკენიდეგან სსასოფლასომდის...

მე იქ საფსულში წინდას ვქსოვ, ვზივარ და ვუძღერ და-ძმასა,
მოვარე გვინათებს ღამასად, სსვას ძმები ვზიდვენ შინ ძნასა...

ზოგჯერ ყველს და ზურს მივიტან, იქვე ვქამ ტკბილად
ვასშამსა,

სან იქვე წამოვუწკები და მივიძინებ ერთს წამსა...

ჩემი დია ვეკელა, ავად რომ გახდა, იწვალა,
მოგვმოარდა, მოარჩა ტანჯვასა, იძას უშკელა ფუფალამ...

დავასოფლავეთ... რაღა რომ ამწვანდა ბადი და ველა,
თან წავიყვანე ტიტოვ და ვეკელასთან მიველი...

იქ ვითამაშეთ, ვიტყულებთ, იუბი ვეწიფეთ მთელ დღესა...

დასამთრდა. ტიტოვ მოგვიგვდა, გვერდო მოვუწვინეთ ვე-
კელას!“..

— „ძამ რამდენნი ხართ, ზაწიავ?.. ოწნი თუ სეცას არიან?..
სუთნი იქნებით თქვენ ესღა, რამ ჩაუფიქრდე გვარჩიან“....

— „არა, ბიძიავ, შვიდნი ვაწო.... არ მოკვდეს ჩემი თავია!“..

— „სუთნი იქნებით, გოგონავ, ოწნი თუ ასაოფლავიან?“...
— „რა ვქნა, რა წყალში ჩავარდე?— იძასდა: „თუ მწამს ღმერ-

თია!...“

შვიდნი ვაწო, შვიდნი, დედას მსემ, ყველას და-ძმანი ერ-
თიან“...
...“ამდემს ხომ ვიძინებო რა ოწნი—“

ს ა რ ჩ ე კ ი

1) ქოროლდი	1
2) რასედ მიწურები უკნო?	2
3) ქალი—აუკანა.	"
4) თინას მამიდა	4
5) სურათი სოფლის ცხოვრებიდან	6
6) დაკოდილი.	7
7) თანდიღას დარდი. ✓	8
8) ჩანჩქარი	9
9) მოუძვლი უანა	"
10) დედაბრის მოთქმა.	10
11) წისქვილი	11
12) გუთანი.	12
13) სამზითვო.	13
14) გასაფხულდა	14
15) გასაფხულის ქუსილი.	15
16) სათიბი.	"
17) ბერუას ჩაფიქრება ✓	16
18) სესიას ფიქრები ✓	"
19) დამის მესრე	17
20) ობოლი.	18
21) ტეტიას მოთქმა	"

II

22) შიმშილი	19
23) ბერუს ჩივილი ✓	20
24) ალუბი	21
25) მოკითხვა	22
26) სნეული ოჯახი	24
27) სმა ღვთისა და სმა ერისა	"
28) რას შემოიტყერი, მოხბილა ✓	26
29) მისწინილი	27
30) ბუსი	"
31) გოგოს ჭირიძე ✓	28
32) რას აზუსუნებ მკ ფანდურს	"
33) წიგნი მოწერილი ჯარადგან	30
34) მისი	31
35) თელა	32
36) სამი სურათი	35
37) სამი და	37
38) მოწოდება	38
39) მეკნახის სიმღერა	"
40) ღამის მესრის სიმღერა	40
41) დემეტრეს ჩივილი	41
42) კაცი ის არის . . ✓	42
43) შემტყვარე თრიალეთზე	43
44) სინხლას გულაშქრება ქისტებსე	46
45) რძალ-დედამთილის ჩხუბი	48
46) კაკასია	50

III

47) ზანანას ზანუნად და რაფიელ ერისთავს	53
48) მიპატრონება სასწავლებელში	55
49) ჯერ შრომა, მერე სტომა	56
50) დედა და შვილები	57
51) ჩიტი	59
52) მუსთაფი	”
53) გოლვა	61
54) მილოცვა ახალ-წლისა	62
55) მავლავუნა	66
56) უცნაური მეჭინურე	68
57) კითხვა—ზანუნა	71
58) შეკვლევი	72
59) საბრუას სასლ-გარობა და შეძლებს	74
60) მოსუცი სიზანი ყმაწვილ მეძამულეს	77
61) მებადური და ოქროს თევზი	79
62) სიმღერა	93
63) აღსკვანს წასვლა	94
64) ღმერთო, გვიშველე!	96
65) ღმერთი დიდია, ღარიბო!	98
66) უანა	100
67) სასკელის განჩინება	101
68) მუსთაფს	102
69) ნანა	”
70) ყვავილების სიმღერა	103
71) შესაწირავი	105
72) მილოცვა ახალ-წლისა	106
73) მკვარეები	108
74) შვიდნი ვართ	109

